

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA MANAGEMENTU

Analýza ekonomických a sociálních vlivů v historii letních olympijských her

Analysis of the economical and social influences in history of Summer Olympic Games

Student: Kamil Kudláček

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Miroslav Pacut

Ostrava 2010

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě literatury a pramenů, uvedených v seznamu použité literatury.

V Ostravě dne 5. května 2010

.....

Obsah

Úvod	5
1 Vznik myšlenky Olympijských her v Antice.....	6
1.1 Průběh antických her	7
1.2 Olympijští atleti.....	8
1.3 Konec her	9
2 Obnovení myšlenky a počátek novodobé olympiády	10
2.1 Předcoubertinovské pokusy o vzkříšení olympijské myšlenky	10
2.1.1 Pokusy o obnovu Olympijských her v Anglii	10
2.1.2 Pokusy o obnovu Olympijských her jinde ve světě	10
2.1.3 Pokus o obnovení v Řecku	11
2.1.4 Poklady Olympie	11
2.2 Pierre de Coubertin.....	12
2.2.1 Kongresy na obnovu olympijské myšlenky	12
2.3 Olympijská myšlenka	15
2.4 Olympijská symbolika	16
3 Společenské faktory	18
3.1 Athény 1896.....	18
3.2 Paříž 1900.....	19
3.3 Saint Louis 1904	20
3.4 Londýn 1908.....	21
3.5 Stockholm 1912	23
3.6 Válečné konflikty provázející olympijské hry do roku 1916.....	25
3.7 Antverpy 1920.....	26
3.8 Paříž 1924.....	26
3.9 Amsterdam 1928	27
3.10 Los Angeles 1932	27

3.11	Berlín 1936	28
3.12	Olympijské hry 1940 a 1944 – nekonaly se.....	29
3.13	Londýn 1948.....	30
3.14	Helsinky 1952.....	31
3.15	Melbourne 1956	31
3.16	Řím 1960	32
3.17	Tokio 1964	32
3.18	Mexiko 1968	33
3.19	Mnichov 1972	34
3.20	Montreal 1976	37
3.21	Moskva 1980.....	37
3.22	Los Angeles 1984	39
3.23	Soul 1988	39
3.24	Olympijské hry 1992 - 2008	40
4	Ekonomické faktory	42
4.1	Olympijské hry do 1. světové války.....	42
4.2	Olympijské hry v období mezi světovými válkami	42
4.3	Olympijské hry v období od konce 2. světové války do 80. let 20. století.....	43
4.4	Vznik moderní olympijské ekonomiky	44
4.5	Firmy na olympijských hrách	46
5	Budoucnost olympijských her.....	49
	Shrnutí.....	50
	Závěr	51
	Literatura:	52

Úvod

Pohyb patří k člověku od nepaměti. Schopnost pohybu byla nezbytným předpokladem našich předků k přežití. Díky ní mohli lovit, ukrýt se a obydlet celý svět. Postupem času, s rostoucí mozkovou kapacitou, se předkové dnešních lidí více a více odlišovali od zbytku přírody. Přirození nepřátelé ubývali, až nakonec nebyli žádní. Lidé žili po celém světě. Možností k pohybu bylo méně a stále ubývají. Pohyb je člověku přirozený, je zakořeněn hluboko v lidském nitru, je neodmyslitelně spjatý s lidským zdravím.

Přirozená touha po pohybu zapříčinila vznik „umělého“ pohybu – sportu. Sport, jako součást tělesné kultury, je s moderní společností pevně spojený. Nejvýznamnější sportovní událostí dneška jsou olympijské hry. Moderní olympijské hry byly postaveny na antických základech. Ušlechtilé základy a myšlenky zasadila do olympijských her nejvýznamnější osobnost moderního sportu Pierre de Coubertin.

Moderní olympijské hry prošly za svou sto čtrnáctiletou historií bouřlivým vývojem. Z bezvýznamné sportovní události se stala obrovská sportovní akce celosvětového charakteru, mající značný společenský a ekonomický význam. Myšlenky vytvořené Coubertinem v olympijské historii často ustupovaly zájmům mocných politických elit. Hry se staly nástrojem moci.

Díky televizi a sponzoringu nastal v 80. letech 20. století obrat, který učinil z olympijských her ekonomicky nejzajímavější sportovní událost. Do hry vstoupila další strana – vlivné obchodní společnosti.

Cílem předkládané bakalářské práce je analyzovat historii letních olympijských her se zvláštním zřetelem k politickým a ekonomickým aspektům jejich vývoje a naznačit možné směry budoucího směřování olympijského hnutí.

Bakalářská práce je zpracována metodou historické analýzy, práce s dokumenty, je využito syntézy a komparace.

1 Vznik myšlenky Olympijských her v Antice

Řecko bylo od nejstarších dob rozděleno do mnoha malých států nazývaných polis. Politická situace byla velice neklidná a docházelo k častým bojům. Řekové se považovali za občany svých malých městských států a neustále mezi sebou vedli spory a boje. Těmto bojům byla snaha zabránit a najít cestu ke vzájemnému porozumění. Cestou k tomuto sblížení byly celonárodní svátky spojené s uctíváním některého z božstev a doprovázelo je posvátné příměří. (Zamarovský, 2003)

Celkem to byly čtyři nejvýznamnější svátky. Jedním z nich byly Olympijské hry, jež byly ze všech nejstarší. Nikdo neurčil přesně jejich původ, jen první seznam vítězů z roku 776 př. n. l. označuje oficiální počátek olympijské chronologie. Sto let od jejich vzniku ovládly olympijské hry celé Řecko. O dvě století později, tedy 576 př. n. l., byla jejich prestiž na vrcholu. (Schaller, 2004)

Ono posvátné příměří, zvané ekecheiriá („ruce pryč od zbraní“), se vyhlášovalo v Řecku jednou za čtyři roky, právě toto čtyřleté období mezi olympijskými hrami je označováno jako olympiáda. (Pacut, Kosík, 2009)

Bylo to v období letního slunovratu, kdy byly ukončeny všechny války, a lidé se scházeli v Olympii, aby se zúčastnili sportovních her jako atleti, či jako diváci. Tady v Olympii si všichni Řekové připadali jako synové jednoho národa. (Gasparov, 2004)

Kromě olympijských patřily mezi významné svátky ještě hry pýthijské v Delfách v okolí Apollónova chrámu, hry istmijské v Korinthu na počest boha Poseidóna a hry nemejské (stejně jako olympijské na počest Dia) v těch místech, kde Héraklés kdysi zabil neporazitelného lva. Nicméně pořádání těchto her, jakkoliv byly populární a oblíbené, skončilo společně s historickou epochou starověkého Řecka. (Schaller, 2004)

Poté, co si Sparta podrobila Arkadii a Argolidu, mohla snadno dobýt i Élidu a Olympii. Místo toho ale vyhlásila Olympii neutrálním územím a vzala ji pod svou ochranu. Právě u her v Olympii můžeme nejlépe sledovat jejich průběh. Centrem konání her se stalo impozantní město Olympia, městečko v jižním Řecku, na Peloponésském poloostrově v oblasti Élidy. Dnes je toto místo rájem turistů a chloubou Řecka, v antických dobách tu stál dubový háj zasvěcený Diovi, u něj byl Diův chrám a u něj se nacházelo místo konání proslulých olympijských soutěží. (Gasparov, 2004)

1.1 Průběh antických her

Hry byly úzce spjaty s uctíváním nějakého božstva nebo hrdiny. Soutěžili jen ti atleti, o nichž se soudilo, že jsou schopni soutěžit před zraky bohů. Museli představovat symbiózu těla a ducha. Hovoří se o ideálu kalogathii, tedy o spojení krásy těla a ušlechtilosti ducha. Tento ideál se stal vzorem při obnově myšlenky v novodobých hrách. (Pacut, Kosík, 2009) Hry byly základním prvkem v životě Řeka, kde kult těla byl velmi rozvinut a jiné národy se Řekům nikdy nevyrovnaly (např. Římané brali hry hlavně jako rozptýlení pro davy). Estetika vyžadující dokonalou krásu, zobrazená nahotou atletů a smysl pro výjimečnost tu kráčely ruku v ruce. (Schaller, 2004)

Z dnešního hlediska byly hry výlučně určeny mužům. Sportovcem olympijských her se mohl stát pouze svobodný (nesměl být otrok), bezúhonný Řek. Popisu atletů se věnuje následující podkapitola, neboť jejich role ve společnosti byla velmi specifická. Divákem se mohl stát cizinec i otrok, ovšem opět toto privilegium patřilo z větší části jen mužské společnosti. (Zamarovský, 2003)

Protože se hry staly důležitou událostí v životě Řeků, posloužily jako základ kalendáře, který se dělil na olympiády. Rok před soutěží vysílali církevní hodnostáři po celém Řecku heroldy, pověřené oznámením data počátku her a tedy počátku posvátného příměří.

Tréninková a soutěžní střediska se v Olympii nacházela mimo území s chrámy boha Dia a bohyně Héry. Zde v místní palaistře (čtvercové budově s dvorem obklopeným sloupořadím) trénovali zápasníci, pěstní zápasníci a zápasníci v pankrationu (bojové umění). Běžci a závodníci v pětiboji se připravovali na jižní straně sloupořadím ohraničeném volném prostranství pod širým nebem. V sídle olympijské rady skládali závodníci slib, jenž je zavazoval k dodržování pravidel. (Schaller, 2004)

Olympijský stadion byl největší a nejslavnější ve své době. Krytou klenbovou chodbou, jejíž zdi se zachovaly až do dnešních dob, přicházeli atleti na 192,27 metrů dlouhou závodní dráhu. Startovní čára byla představována žlábkovanými dlaždicemi, na které závodníci stáli vzpřímeně. Na konci dráhy se nacházel patník (terna), který museli běžci oběhnout, než se vrátili zpět ke startovní čáře. Závodům přihlíželo až 45 tisíc diváků, sedících na svazích. Významným lidem byly vyhrazeny mramorové kvádry. Dál na jihu se ještě nacházel hipodrom dlouhý čtyři stadiony (asi 780 m).

První hry trvaly den, později se soutěže protáhly až na pět dní. Porota se skládala z několika členů (Helladoniků), kteří byli voleni z nejvýznamnějších rodin. Zastávali všechny funkce potřebné pro chod her. Byli organizátoři, pořadatelé (pořádek si sjednávali ranami bičem), rozhodčí a také soudci udílející postihy.(tamtéž)

Ekonomické zajištění her umožnily příjmy z jejich pořádání a podíly z válečných kořistí.(Dovalil, 2004)

Hry zahajoval průvod Helladoniků, po nich následovali významní občané, kněží, kteří k počtě Diovi obětovali voly a na konec závodníci. Disciplíny přibývaly v průběhu staletí. Mezi disciplínami nikdy nebyl kolektivní sport a rekordy se nezaznamenávaly. Až do roku 728 př. n. l. (12. olympiáda) byla na programu jediná disciplína: běh na jeden stadion (dromos), který byl dlouhý 192,27 m. Prvním vítězem se stal Koroibos. V roce 724 př. n. l. se objevuje diaulos (dva stadiony) na trati zhruba 400 m. Poté přibývá vytrvalostní běh dlouhý více než 4 km (24 stadií). Touto dobou je již ale dromos nejprestižnější disciplínou. Její vítěz dává jméno celým hrám. Nejúspěšnějším běžcem na jeden stadion se stal Leonidas z Rhodu, který v letech 164-152 př. n. l. vyhrál čtyřikrát za sebou. (Schaller, 2004)

V roce 708 př. n. l. se objevuje pětiboj. Skládal se z hodu diskem, skoku do dálky s krátkým rozběhem a se závažím v každé ruce, hodu oštěpem, běhu (dromos) a zápasu.

V průběhu času se vytvořilo několik druhů zápasu. Zápas (pali) byl první, zápasilo se s tělem potřepeným olejem. Později se přidal pěstní zápas (pugilat), jakýsi předchůdce boxu. Ještě krutější byla kombinace zápasu a pugilátu odehrávající se v bahně. Dovoleny byly všechny úder s výjimkou kousání a oslepování.

V roce 689 př. n. l. při 25. olympiádě se na hippodromu konaly závody spřežení. Na rozlehlém obdélníkovém hřišti běhaly záprahy dvou nebo čtyř koní dvanáct okruhů, tedy asi 9 km. (tamtéž)

1.2 Olympijští atleti

Atleti pocházeli z dobrých rodin. Byli to mladí muži, kteří dali přednost sportu před filozofií. Aby se atlet mohl zúčastnit her, musel prokázat svůj helénský původ, nesměl být otrok, nesměl mít na svědomí zločin, rouhačství či znesvěcení. Musel absolvovat deset měsíců tréninku. Třicet dní před začátkem závodů se dostavil do místa konání her, kde začínal společný trénink. Hry měly oslavovat toho nejlepšího ze všech Řeků. Oslavovaly tedy jen jednoho jediného vítěze.

Nebylo většího hrdiny než vítěze v závodě. Vítěz dostal věnec z listů posvátné olivy. Věhlas vítěze byl nesmrtelný. Těm nejvýznamnějším vztyčili na Altisu sochu vedle soch bohů. Vítěz se stal hrdinou reprezentujícím svou vesnici. Na jeho oslavu byly skládány písně. Tak se do dnešních dní zachovala jména vítězů.

Nejproslulejším atletem všech dob byl Milón z Krotónu, zápasník a žák filosofa Pythagora. Byl znám především pro svou nadlidskou sílu. Rád se předváděl před obyčejnými lidmi. Údajně zahynul poté, co ho roztrhal lev.

Jen velmi zřídka můžeme porovnávat výsledky řeckých atletů s těmi dnešními. Běžec Tisandros uběhl za hodinu devatenáct kilometrů. Diskobolos Flegyas přehodil diskem říčku Alfeios, která je podle dnešní míry široká asi padesát metrů. Kámen s nápisem „Bibón mě zdvihl nad hlavu jednou rukou“ váží 143,5 kilogramu. Atlet Fayllos údajně skočil do dálky šestnáct metrů – tedy skoro dvakrát dál, než je současný rekord. Mnozí ten výkon považují za legendu. Je však těžké srovnávat, protože Řekové skákali jinak než dnes – skoro vůbec se nerozebíhali a v ruku drželi činky jako závaží, aby tělu dodali setrvačnou energii. (Gasparov, 2004)

1.3 Konec her

S postupem času přestali být vítězové odměňováni obyčejným vavřínovým věncem, ale získávali privilegia, která jim města nabízela: stravu zdarma, osvobození od daní, různé věcné dary. Někteří atleti se stali profesionály a vstupovali do služeb toho, kdo víc zaplatí. Náklady na trénink byly tak velké, že se na nich mohli podílet pouze aristokraté. Atletické závody vystřídaly závody spřežení a krvavé souboje gladiátorů. Běžně byly používány podvody a zastrasování. Často se uvádí, že vítězem se stal císař Nero, a to aniž by vůbec projel cílem. Jeho protivníci se raději ze strachu stáhli. Hry ovládlo násilí. Závodníci se nechávali zastoupit otroky, kruté zápasy končily v krajních případech i smrtí. Módou se staly zápasy se zvěří. Několikrát bylo porušeno posvátné příměří. Hry se staly nástrojem moci. Organizace byla příliš nákladná a přinášela i zpronevěru a korupci. A tak na naléhání milánského biskupa Ambrosia římský císař Theodosius I. roku 394 n. l. olympijské hry zrušil. O rok později bylo olympijské město po nájezdu Gothů zbořeno. Jedenáct let poté nechal Theodosius II. zapálit Diův chrám. Dvě zemětřesení a jedna povodeň nastolily definitivní konec olympijského kouzla. Konec Olympie, která se měla probudit až roku 1829, kdy francouzští a němečtí archeologové objevili její ušlechtilé ruiny. (Schaller, 2004)

2 Obnovení myšlenky a počátek novodobé olympiády

2.1 Předcoubertinovské pokusy o vzkříšení olympijské myšlenky

Ještě před tím, než Pierre de Coubertin vytvořil své životní dílo, byla učiněna řada pokusů o oživení tohoto sportovního svátku. Více či méně povedené hry, které nesly název olympijské, se konaly už od středověku. Nejvýznamnější z nich se konaly hlavně v Anglii, ale také ve Francii a Řecku. (Pacut, Kosík, 2009)

2.1.1 Pokusy o obnovu Olympijských her v Anglii

Anglie byla kolébkou rozvoje sportu již od středověku. Navíc se na zdejších univerzitách nejvíce v Evropě učila Řečtina. Tak není divu, že první pokusy o renesanci myšlenek antických olympijských her se uskutečnily zde.

V roce 1604 kapitán Robert Dover, s podporou krále Jakuba I., uspořádal na svém sídle v Costwoldu „Anglické olympijské hry“. Původním antickým hrám se ale moc nepodobaly. Sice se konaly za letního slunovratu, jenže každoročně. V programu chyběly běžecké a zápasnické disciplíny. Hráo se nepodařilo dát celonárodní charakter. Z téměř čtyřiceti konání těchto her můžeme ale usuzovat, že i jako lokální hry byly poměrně významné. Po Doverově smrti hry s velkým přispěním náboženského hnutí puritánů zanikly.

Další anglický pokus o obnovu antických her byl učiněn v roce 1850, kdy lékař William Penny Brookes Winlockou založil olympijskou společnost, která pořádala sportovní hry. Roku 1860 byla ustavena Národní britská olympijská společnost. V letech 1860 až 1864 byly v Shorshiru pořádány regionální olympijské hry. V roce 1866 byl Londýn svědkem Britských olympijských her. Už v roce 1880 Brooks navrhoval pořádání mezinárodních olympijských her ve spolupráci s Řeckem.

2.1.2 Pokusy o obnovu Olympijských her jinde ve světě

Gustav Johann Schartau přišel v roce 1834 s nápadem pořádat v Ramlose Skandinávské olympijské hry. V programu byl zápas, skok vysoký, skok o tyči, šplh na stožár, přetahování lanem, rychlostní běh, či přeskok přes živého koně. I když hry byly poměrně úspěšné, konaly se už jen pouze o dva roky později.

V roce 1844 se konaly sportovní soutěže nesoucí název olympijské hry v kanadském Montrealu.

Přes třicet let se ve francouzském Rondel de Boisfleur konaly školní Olympijské hry. V roce 1885 přišel v Paříži Ferdinand de Lesseps s nápadem na renesanci olympijských her. Jeho myšlenku pak rozvíjel Georges de Saint-Clair a svými články ji propagoval Pascal Grousset. Roku 1889 se národní i mezinárodní sportovní soutěže konaly během pařížské Světové výstavy.

Všechny hry s názvem olympijské konané v Anglii, či jinde ve světě, měly pouze regionální charakter a brzy zanikly.

2.1.3 Pokus o obnovení v Řecku

Myšlenka obnovení olympijských her v Řecku se objevila ve městě Pyrgos. Toto město stojí na místě starověkých Letrin, kde zastavoval antický olympijský průvod k přenocování během cesty z Élidy do Olympie. Když se Řecku v roce 1830 podařilo vymanit z Turecké nadvlády, Pyrgoská městská rada se rozhodla, že v rámci návratu ke starým tradicím obnoví olympijské hry přímo v Olympii. Olympie však byla pokryta bahnem a močály, proto se rozhodlo o přesunutí her do Athén. První takové hry se konaly v roce 1859. Největší zásluhu na uspořádání těchto her měl hrdina osvobozeneckých bojů Konstantinos Zappas. Před zraky 20 000 diváků závodilo na 300 sportovců nejen z řeckého území, ale také z tureckých území jako byly Kréta a Rhodos a z íónských ostrovů, které patřily Británii. (Pacut, Kosík, 2009)

Vedle několika atletických soutěží byly do programu zařazeny nejrůznější atrakce, jako například závody v pytlích nebo hod oštěpem na hovězí hlavu. Vrcholem byla soutěž dvojic, z níž si olympijské vítězství odnášel majitel nejlepší řecké krávy.

Hry se opět nestaly mezinárodní v pravém slova smyslu. Konaly se ještě v letech 1870, 1875 a 1889. S myšlenkou skutečných olympijských her neměly nic moc společného. Pravá idea olympijských her na své vzkříšení teprve čekala. (Procházka, 1984)

2.1.4 Poklady Olympie

Zvýšení zájmu o antické olympijské hry v 19. století bylo úměrné archeologickým nálezům, ke kterým v této době docházelo. Tím vůbec prvním, kterého napadlo hledat antické památky v Olympii, byl francouzský mnich Bernard de Montfaucon žijící na přelomu 17. a 18. století, který se proslavil především svým rozsáhlým dílem „Antika ukázaná a vysvětlená v obrazech“. On sám sice nikdy Olympii nenavštívil, ale od jeho smrti se do Olympie vydala spousta cestovatelů, historiků a dobrodruhů. Byly dokonce snahy zahájit vykopávky.

Z nejruznějších důvodů k nim nedošlo. Za objevitele Diova chrámu je považován Francouz Fauvel. Ten zhotovil první topografický náčrt Olympie. Sice s několika nepřesnostmi, ale se správně umístěným Diovým chrámem. I když pozůstatky chrámu už před ním objevil Angličan Richard Chandler. (Procházka, 1984)

V roce 1829 byly za pomoci francouzské vlády zahájeny první vykopávky. Francouzská skupina vědeckých pracovníků si ale nevyjednala povolení od řeckých orgánů a dělala si nárok na všechny nálezy. Řekům se tak po několika měsících podařilo práce zastavit. Odvozu nalezených artefaktů se zabránit nepodařilo a tak byly věnovány pařížskému Louvru ne zcela dobrovolně. Druhou a úspěšnější archeologickou skupinou byla německá, vedená Ernstem Curtiusem. Jeho výpravu financoval císař Vilém I. z peněz, které mu musela zaplatit v roce 1871 poražená Francie. Je tedy paradoxem, že odhalení památek z největší mírové slavnosti v dosavadní historii lidstva bylo financováno z válečného zisku. Vykopávky začaly v roce 1875 pod vedením Gustava Hirschfelda. Archeologové si nezapomněli vyjednat povolení od Řeků. Smlouva potvrdila právo Řecka na všechny nálezy a stala se vzorem pro všechny podobné smlouvy o archeologických výzkumech.

2.2 Pierre de Coubertin

Úspěchy německých archeologů nenechaly svět chladným. Zájem o antickou Heladu se začínal zvyšovat. Volání po obnově olympijských her se začala množit. Ten pravý zazněl z úst muže, který bude navždy spojen se zrodem novodobých olympijských her. Je jím Pierre de Coubertin.

Pierre Fredi Baron de Coubertin se narodil 1. ledna 1863 v Paříži. Rodovou tradici vojáků a politiků porušil díky své zálibě v literatuře, historii a pedagogice. Začal studovat filozofickou fakultu na pařížské Sorboně. Ve svých dvaceti letech navštívil Anglii a byl přímo uchvácen tamním výchovným systémem, jehož nedílnou součástí byl sport. O významu sportu ve výchově člověka se přesvědčil také svými cestami do Spojených států a Švédska. Pochopení významu sportu pro výchovu mladé generace a důkladné poznání historie starořeckých olympijských her vedlo Coubertina k logickému závěru, a tím byla myšlenka na obnovu olympijských her. (tamtéž)

2.2.1 Kongresy na obnovu olympijské myšlenky

Coubertin byl 29 let generálním tajemníkem Svazu francouzských spolků atletických sportů. Kongres na oslavu pátého výročí tohoto spolku, který sám Coubertin zorganizoval, využil k první prezentaci své myšlenky před veřejností. Bylo to na Sorboně v roce 1892.

Coubertin svůj výklad zakončil senzačním ohlášením rezoluce, která by měla být výzvou k brzké obnově olympijských her. Sám Coubertin na to vzpomíná: „Co se však nestalo! Byl jsem připraven na všechno, jenom ne na tohle. Opozice? Protesty? Ironické komentáře? Lhostejnost? Nic takového. Shromáždění tleskalo, souhlasilo, přálo mně plný úspěch a přitom nikdo neporozuměl mé myšlence. Tam začalo naprosté, dokonalé nepochopení.“

V čem ale Coubertin viděl ono nepochopení? Jsou ta samá nepochopení, která stála za selháním všech pokusů na obnovu olympijských her před Coubertinem. Odpověď můžeme najít v Coubertinově díle.

Moderní olympismus bylo nutno podle Coubertina oprostit od antického obalu. Nejenže se za patnáct století od zániku olympijských her změnil sport, ale i celý svět. Díky moderní dopravě se svět stává „menším“, sport je mezinárodní. Proto i moderní olympijské hry musely být mezinárodní akcí založenou na světských oslavách. Hry si měl přisvojit celý svět, ne jen jeden národ.

Naproti tomu stále měly být hry cílem mladých lidí, kteří se k němu měli pravidelným sportováním připravovat, nikoliv jen jednorázovou akcí. Toto bylo později vyjádřeno známým Coubertinovým heslem „Není důležité zvítězit, ale zúčastnit se“, které poprvé použil anglikánský arcibiskup ve svém kázání při zahájení Her IV. olympiády v Londýně roku 1908. A stejně jako antické hry sloužily ke vzájemnému sbližování, popřípadě smiřování řeckých kmenů, měly moderní olympijské hry sloužit ke vzájemnému sbližování mládeže celého světa. (Procházka, 1984)

K nepochopení přispívá samozřejmě i stav tehdejšího mezinárodního sportu. Vždyť teprve v roce 1892 vznikají první dvě mezinárodní sportovní federace – veslařská a bruslařská. (tamtéž) Více o Coubertinově filozofii v podkapitole 2.3.

Následující zahraniční cesty Coubertinovi dokázaly, že jeho nápad na obnovu olympijských her moc pozornosti ve světě nevzbudil. On se však nevzdával. V roce 1894 uspořádal druhý kongres opět na Sorboně. Za předsedu kongresu vybral barona de Courcela, senátora a bývalého velvyslance v Německu. Podle Schallera: „Courcel stejně jako Coubertin považoval sociální rozměry sportu za jediný faktor, který by mohl hrát mírovou roli ať už na poli národním, kde vpřed uhánějící industrializace páchala nepředstavitelné škody, tak i na poli mezinárodním, kde klasická diplomacie tváří v tvář mohutně zbrojící Evropě narážela na jisté hranice.“ (2004, str. 10) I když, stejně jako na prvním kongresu, se nejprve řešila otázka

amatérismu a sjednocení pravidel, teprve poté bylo na řadě obnovení Her, Coubertin krátce před zahájením kongresu udělal diplomatický tah, když změnil název kongresu na „Kongres pro obnovu olympijských her“. (Procházka, 1984)

Opozice se proti návrhu Coubertina nevyskytla, a to ani v jednání v komisi pro olympijské hry, které předsedal delegát Panhelénské tělocvičné jednoty Demetrios Bikélas, ani v plénu kongresu. To také jednomyslně odhlasovalo Coubertinův návrh na obnovení olympijských her „v zájmu navázání přátelských styků mezi národy“ a rozhodlo, že první hry se budou konat roku 1896 v Athénách. Tyto symbolizovaly propojení her moderního věku s antickými a zároveň snahu vyslovit dík řeckému národu za velký příklad, který dali jeho předkové celému lidstvu.

Posledním rozhodnutím kongresu bylo vytvoření Mezinárodního olympijského výboru – MOV (Comité Internationale Olympique, CIO). Mezi dvanácti¹ členy byl za Čechy dr. Jiří Guth², který se s Coubertinem seznámil v roce 1891 při své cestě do Paříže. Pozvánku sice dostal, ale pro nedostatek prostředků se kongresu neúčastnil. Omezil se pouze na zaslání pozdravného telegramu. Podobný pozdrav poslaly i Česká obec sokolská a AC Sparta. Dr. Guth se o svém zvolení do Mezinárodního olympijského výboru dozvěděl dodatečně z dopisu barona Coubertina.

K rozdělení funkcí v Mezinárodním olympijském výboru došlo na jeho první schůzce. Schůzka se konala několik dnů po kongresu v pařížském domě Demetrie Bikélas. Zúčastnili se jí pouze čtyři členové – Bikélas, Coubertin, Ernest Callot (společně s Coubertinem člen MOV za Francii) a prof. William M. Sloane (USA). Tam se rozhodlo, že funkci předsedy MOV bude zastávat Demetrios Bikélas, Pierre de Coubertin bude generálním tajemníkem a Ernest Callot pokladníkem. Vůdčí osobností ale zůstal Coubertin, který ke své funkci tajemníka napsal: „Je ostatně zajímavější než většina různých předsedávání vzhledem k tomu, že tajemníci bývají hlavními opěrnými sloupy výkonné administrativy.“ (tamtéž)

Sociální dopad archeologických nálezů, pár nadšených jedinců a nakonec i celospolečenského zájmu, znamenal úspěšný pokus o oživení sportovních svátků, v podobě pořádání novodobých olympijských her. Navíc, jakoby ve společnosti ožil antický duch a

---

¹ Schaller hovoří o třinácti členech.

² Tento středoškolský profesor se od roku 1920 začal podepisovat jako Jiří Stanislav Guth-Jarkovský .
(olympic.cz)

ideály, a ta našla opět způsob ke vzájemnému sblížení a tak povýšila sportovní klání na vyšší společenskou úroveň.

Vše bylo připraveno k zahájení sportovního svátku, jehož význam získal v průběhu více než sta let nových rozměrů, kde se politika a ekonomika začaly mísit s úrovní sportu, a to mělo za následek více či méně úspěšné hry. Právě těmto významným událostem v průběhu konání olympijských her je věnována celá třetí kapitola, která je současně hlavní částí celé práce.

Předtím však je ještě nutné vysvětlit některé pojmy, které jsou neodmyslitelně spjaté s novodobými hrami.

2.3 Olympijská myšlenka

Pojmy jako Olympia, olympijské hry a olympiáda už byly vysvětleny výše, navíc dnes by je zaměňovalo již velmi málo lidí, jde o konotaci známou lidem po celém světě. Co se však myslí slovem olympismus? Je to systém myšlenek, principů, filozofií a vizí, který v základech formuloval Coubertin. Jde o myšlenkový pokus využít sportu a olympijských her k záměrům přesahujícím samotný sport. (Dovalil, 2004)

Základem olympismu je kalokagathie. Coubertin byl antikou hodně ovlivňován. Ten rozvinul tento princip jako cílevědomý rozvoj osobnosti sportovce kultivovaný v harmonii jeho fyzických, duchovních, morálních a společenských sil. Také pokládal sport jako prostředek rozvoje nejen svalů, ale také rozumu, charakteru a vědomí. Sportovci musí disponovat cílevědomou snahou po zdokonalování (sebezdokonalování) cestou zvyšování výkonu („kult úsilí“), kterým se sportovci srovnávají ve vzájemném přátelském soutěžení. Růst výkonu a soutěžení ale Coubertin nepokládá za jediný ani hlavní cíl sportu, ale pouze za dílčí cíl na cestě ke zdokonalování. Jde o proces aktivního a uvědomělého sebezdokonalování, které charakterizuje jako určitý „stav mysli“.

Coubertin sport chápal také jako prostředek k vytváření mezilidských vztahů. Prosazoval „lidový sport“. Můžeme to charakterizovat jako sport přístupný všem občanům bez rozdílů věku, politického vyznání, pohlaví, rasy, náboženství či společenského postavení.

Coubertin byl hodně ovlivněn anglickým sportem. Odtud si vzal ideál amatérismu, který v začátcích prosazoval. Cílem tohoto ideálu bylo dát sportu ušlechtilý charakter. Zabránit sportovcům stát se „cirkusovými gladiátory“ a také ochránit sport před nekončící touhou po zisku. Tušil však, že ideál amatérismu nebude v moderní době dlouhodobě

udržitelný. Chtěl dosáhnout hlavně toho, aby se zájmy o zisk nestaly hlavním motivem sportovců, ani sportu vůbec.

Důležitou součástí Coubertenovy vize, také pocházející z Anglie, je princip Fair play (čestné jednání, korektnost). Podle Dovalila fair play znamená: „ne jenom umožnit provádění sportu podle pravidel a zásad korektnosti, ale zejména zajistit kontrolu - ale i poznání - nad výbušnými silami mládí ve sportu tak, aby nepřešly v násilnické rvačky.“

Z těchto ideových základů vyšla i Olympijská charta. Je to dokument, v němž Coubertin rozpracoval koncepční a organizační pravidla, zajišťující uskutečnění idejí olympismu v proměnlivých podmínkách světové společnosti. Ústředním orgánem se měl stát Mezinárodní olympijský výbor. Jeho nezávislost se zajišťovala principem samovolby. To znamená, že jeho členové nejsou oficiálními zástupci států, ale národů. Rovněž přidělování her nebylo svěřováno státům, ale městům. Zpočátku byla účast na hrách nezávislá na mezinárodních sportovních federacích. Tyto a další myšlenky byly v původním znění Charty postupně aktualizovány a doplňovány. Coubertinovy ideály se ale zásadním způsobem neměnily. Přihlásila se k nim i závěrečná deklarace Olympijského kongresu svolaného k oslavě stého výročí Mezinárodního olympijského výboru v roce 1994 v Paříži. (tamtéž)

2.4 Olympijská symbolika

Nejvyšší a hlavní olympijský symbol je tvořen pěti vzájemně propletenými kruhy (zleva doprava nahoře modrý, černý a červený, žlutý a zelený dole). Vzájemné vazby kruhů symbolizují svět spojovaný olympijskou myšlenkou. Současný vzor schválil podle návrhu Coubertina VI. olympijský kongres 1914 v Paříži. V souladu s Olympijskou chartou ho využívá i Mezinárodní olympijský výbor stejně jako jednotlivé Národní olympijské výbory. (olympic.cz)

Olympijská vlajka je tvořena bílým podkladem, na kterém je uprostřed umístěn olympijský symbol pěti barevných kruhů. Také vlajku schválil VI. olympijský kongres v Paříži 1914. Na olympijském stadionu se poprvé objevila v r. 1920 na VII. olympijských hrách v Antverpách. Historická vlajka je uložena v Lausanne, na letních olympijských hrách se vyvěšuje vlajka věnovaná Antverpami, na zimních vlajka, kterou věnovalo Oslo 1952.

Autorství olympijského hesla, které zní: „Citius, Altius, Fortius“ (rychleji, výše, silněji), je připisováno příteli Coubertina pedagogovi a sportovnímu funkcionáři R. P. Didonovi. Vyjadřuje poselství Mezinárodního olympijského výboru ke všem, kdo náleží k

olympijskému hnutí: usilovat o neustálý pokrok, vyniknout v souladu s duchem olympismu. (tamtéž)

Další symbol, olympijský oheň, poprvé vzplanul během Her IX. olympiády v roce 1928 v Amsterdamu. Olympijský oheň se při slavnostním ceremoniálu v antické Olympii zapaluje slunečními paprsky. Pochodeň je poté přenášena do místa konání olympijských her. Zapálení ohně v dějišti her je součástí zahajovacího ceremoniálu, poté oheň plane po celou dobu her a uhasíná při závěrečném ceremoniálu. Přenášení ohně v podobě olympijské pochodně se uskutečňuje jako olympijská štafeta. Jejím ideovým tvůrcem byl Carl Diem, přední německý sportovní funkcionář. V olympijské symbolice štafeta vyjadřuje poselství generací, přenos ohně z generace na generaci. Návrh předložil v roce 1934 Mezinárodnímu olympijskému výboru předseda organizačního výboru Her XI. olympiády Theodor Lewald, nápad se ujal a v roce 1936 doneslo za 12 dní 3075 běžců poprvé oheň z Olympie do Berlína. (Rippon, 2006)

Hudbu k olympijské hymně složil Řek Spyros Samaras. Slova napsal další Řek Kostis Palamas. Hymna byla složena jako kantáta pro první novodobé olympijské hry v roce 1896 v Athénách. Mezinárodní olympijský výbor ji v roce 1958 schválil jako oficiální olympijskou hymnu. (olympic.cz)

Jako olympijský emblém je označována kombinace olympijských kruhů s dalšími prvky, jako jsou státní vlajky, znaky jednotlivých národních olympijských výborů, znaky organizačních olympijských výborů. Je možné komerční využití těchto emblémů, musí však respektovat jednotlivé články a ustanovení Olympijské charty. Každé hry mají svůj vlastní a prestižní (a také marketingově chráněný) olympijský emblém. Z právního hlediska je olympijským emblémem také maskot olympijských her. Grafické nebo trojrozměrné umělecké ztvárnění nejčastěji zvířat, ale i předmětů, vyjadřuje národní tradici hostitelské země, patří k novější symbolice olympijských her. (tamtéž)

Olympijské ceremoniály mají svůj základ již na počátku. Zahajovací a závěrečný ceremoniál vytvořil v duchu svého pedagogického pojetí sám Pierre de Coubertin. Stanovil také principy přehlídky národů, kdy jako první nastupují sportovci Řecka, jako zakladatelé olympijské myšlenky a v závěru pochodují pořadatelé her. Coubertin vytvořil zahajovací formuli, kterou má přednést hlava státu, kde se hry konají a také je autorem textu přísahy sportovců. Vztyčení vlajky, hraní hymen, fanfáry, salvy, vypouštění holubů, to vše pochází od Coubertina. (Pacut, Kosík, 2009)

3 Společenské faktory

3.1 Athény 1896

Kongres v roce 1894 nemohl dopadnout lépe. Všichni oslavovali a těšili se na návrat olympijských her. Jenže politické problémy se nevyhnuly ani historicky prvním novodobým Olympijským hrám v Athénách v roce 1896. Samotné nadšení k uspořádání Her nestačilo. Bylo třeba i něco víc – hlavně finanční prostředky. To, že pořádání her bylo přiděleno Athénám, neslo obrovský symbolický podtext. Zároveň však mnoho úskalí, se kterými se museli tehdejší pořadatelé vypořádat. (Procházka, 1984)

Samotné Řecko bylo zadluženo. V roce 1892 dávalo na úhradu zahraničních dluhů 50 procent svého státního rozpočtu. To mělo vyvrcholení roku 1893, kdy Řecko vyhlásilo bankrot. Řecká vláda se proto ostře postavila proti pořádání Her. Tím začala Pierrovi de Coubertinovi, a jeho nejbližším spolupracovníkům, dlouhá a složitá jednání. Když se jim posléze na svou stranu podařilo získat následníka řeckého trůnu prince Konstantina, který přijal funkci předsedy organizačního výboru Her, bylo o pořádání rozhodnuto. (tamtéž)

Rozjely se přípravné práce, na které měli pořadatelé pouze dva roky. Vyhráno ještě nebylo. Ke všemu přispívá politická nestabilita v Řecku. Jeden z místopředsedů organizačního výboru poslanec Skuladis řídil intrikánské jednání proti organizačnímu výboru, snad ve snaze zalíbit se premiérovi a získat zpět své ministerské křeslo. Rozpory se neutajily. To mělo za následek, že Maďarsko nabídlo uspořádání her v Budapešti. Olympijský výbor o přesunu vážně uvažoval. Olympijské hry v Athénách nakonec udržel princ Konstantin. Podařilo se mu na svou stranu dostat svého královského otce. Král okamžitě přijal demisi ministerského předsedy a místo něj jmenoval přívržence olympijských her Delijannise. Dále Konstantin vyzval celý řecký národ k uspořádání veřejné sbírky na finanční zabezpečení Her. Celkem vynesla 332 000 drachen³. Coubertin sice ve svém rozpočtu počítal jen s 250 000 drachen, prvního sponzora olympijských her ale nikdo neodmítl. Byl jím alexandrijský bankéř, nejbohatší Řek oné doby, Georgios Averof. Ten daroval téměř milion drachen na rekonstrukci antického stadionu. (Procházka, 1984) Významnou finanční částkou do rozpočtu přispěla také speciální edice 10 000 olympijských známek. (Pacut, Kosík, 2009)

Olympijské hry začaly bez české účasti. Pozvánka sice přišla i do Prahy, jenže Česká obec sokolská, která jediná tenkrát mohla zajistit českou reprezentaci, se postavila v souladu

---

³ Historické prameny se liší. Například podle Schallera bylo shromážděno 13 000 drachen.

s Evropskou gymnastickou federací k olympijským hrám negativně. A tak jediný český zástupce v Athénách byl dr. Jiří Guth. Ten jako učitel na klatovském gymnáziu nemohl českou sportovní veřejnost nijak ovlivňovat. Ostatně sám později upřímně přiznal, že si dostatečně neuvědomoval význam olympijské premiéry. (Procházka, 1984)

3.2 Paříž 1900

Po úspěchu athénských her řada lidí volala po tom, aby další hry uspořádalo znovu Řecko. Tyto hlasy Coubertin rázně umlčel. Myšlenkou uspořádat hry v roce 1900 v Paříži v rámci Světové výstavy se zabýval již před obnovením olympijských her v roce 1894. Sešel se kvůli tomu s generálním komisařem světové výstavy Alfredem Picardem, kterému předložil svůj návrh na začlenění Her II. olympiády na výstavě. Komisař sice slíbil Coubertinovi podporu, dále však pro olympijskou myšlenku nejevil nejmenší zájem a s Coubertinem více nespolečně pracoval. Na svůj slib ale nezapomněl a do programu výstavy zařadil i „závody ve sportech a cvicích tělesných“, kam patřilo mimo jiné i chytání ryb na udici a kulečník. Podivení vyvolala také klasifikace výstavy, v níž bylo bruslení zařazeno do skupiny nožářství, veslování mezi činnosti záchranné a sportovní organizace do sociální péče! (tamtéž)

Není divu, že Coubertin nechtěl mít se Světovou výstavou nic společného. Proto roku 1898 založil organizační výbor, který měl hry připravit jako samostatný podnik. Výbor měl velkolepé plány: měl být postaven nový stadion a sportovci měli být ubytováni na zámku. (Pacut, Kosík, 2009) Prvních několik měsíců si organizační výbor počínal velmi dobře. Náhle však nastaly komplikace. Jednotlivé francouzské federace, pověřené řízením soutěží, se nečekaně obrátily k hrám zády. Coubertin to později vysvětloval tím, že zatímco ředitelství Světové výstavy mělo k dispozici nespočet odměn, jeho organizační výbor neměl ani jedinou řádovou stužku, kterou by mohl udělit. (Procházka, 1984)

Toto nenadálé otočení sportovních federací povzbudilo generálního komisaře Světové výstavy Alfreda Picarda k horlivější přípravě sportovních soutěží na výstavě, a proto v roce 1899 jmenoval Daniela Mérillona jejich generálním ředitelem. Po nesčetných zákulisních intrikách se 22. dubna 1899 organizační výbor Her II. olympiády dobrovolně rozešel a osud Her nechal plně v rukou výstavního výboru a Daniela Mérillona. Mérillon se snažil uspořádat Hry podle svého nejlepšího svědomí, k jeho smůle nutno dodat, že o olympijské myšlence nevěděl vůbec nic. Z toho vyplynulo, že ačkoli Coubertin nemohl nějak ovlivnit dění na

Hrách, pomáhal alespoň se zahraničním stykem, kdy zval na hry zahraniční výpravy. (Procházka, 1984)

Program Her II. olympiády byl nakonec roztažen na pět a půl měsíce. Sportovci se tak v Paříži většinou ani nepotkali a často vůbec netušili, že startují na olympijských hrách (podle Procházky je takto nazýval vlastně jen Mezinárodní olympijský výbor z důvodu udržení kontinuity). (olympic.cz) Sport byl jen jednou z výstavních atrakcí. Sportům přihlížela jen hrstka diváků, někdy se zdálo, jako by byl sport v programu výstavy na obtíž. Řada křesťanských sportovců odmítla závodit v neděli, většina vítězů dostala jen poháry, nebo různé tretky pouťového charakteru. (Pacut, Kosík, 2009)

I když hry probíhaly na okraji zájmu, jejich sportovní úroveň byla velmi dobrá. Poprvé zde startovaly ženy. První vítězkou se stala tenistka Charlotte Cooperová z Velké Británie. Poprvé se také her zúčastnila Česká výprava. Mezinárodní olympijský výbor dokázal udržet zásadu upřednostňování národů před státy, proto mohla soutěžit i česká výprava přesto, že Čechy, Morava a Slezsko byly v té době součástí Rakouska – Uherska. Náš první olympijský medailista je František Janda⁴, který skončil druhý v hodu diskem. (tamtéž)

3.3 Saint Louis 1904

O tom, že další olympijské hry konané v roce 1904, se budou pořádat na půdě Spojených států amerických, téměř nikdo nepochyboval. Bylo to vyjádření díky Spojeným státům za výraznou podporu při obnově olympijských her a následné podporování her v Athénách a v Paříži. (olympic.cz) Zbývalo už jen rozhodnout kde. Na svém zasedání v Paříži v roce 1901 rozhodl Mezinárodní olympijský výbor o přidělení pořadatelsví Her III. olympiády Chicagu. Zprávu ve městě přijali s nadšením a hned uspořádali sbírku, která vynesla 120 000 dolarů. (Procházka, 1984)

Pierre de Coubertin okamžitě požádal amerického prezidenta Williama McKinleyho o převzetí záštity a poskytnutí maximální podpory olympijským hrám. Jenže McKinley byl brzy nato zavražděn a na jeho místo nastoupil dosavadní viceprezident Theodor Roosevelt. I když tomu zprvu nic nenasvědčovalo, pořadatelům se vyskytly další potíže. V rámci oslav stého výročí postoupení Louisiany Spojeným státům měla být v roce 1903 v Saint Louis uspořádána velká výstava. Kvůli opožděným přípravám byla výstava přeložena až na rok 1904. Z počátku se zdálo, že výstava může napomoci k větší návštěvnosti her v Chicagu. Brzy se ale začalo uvažovat o jejich přesunu do Saint Louis. Chicago protestovalo, jenže Saint Louis

---

⁴ Od roku 1905 se psal František Janda – Suk. (Pacut, Kosík, 2009, s. 26)

mělo mocného příznivce – Theodora Roosevelta. Poté, co Mezinárodní olympijský výbor hlasoval jednoznačně pro Saint Louise, požádal Pierre de Coubertin o oficiální stanovisko Theodora Roosevelta. Ten dal svůj hlas Saint Louis, a tak bylo o přesunu Her rozhodnuto. Hry byly opět součástí výstavy.

Organizátoři postupovali jinak než ti na minulé olympiádě v Paříži. V olympijských hrách neviděli konkurenci výstavy, ale naopak možnost zvýšení prestiže celé akce. Předseda organizačního výboru Her (a zároveň i celé výstavy) David R. Francis chtěl nechat pořádání Her na odbornících, to znamenalo ve spolupráci s mezinárodním olympijským výborem. Ten ho však zklamal. Na Hry dorazili jen tři členové, mezi nimi byl i Čech dr. Jiří Guth. Sám Coubertin na hry nepřišel. David Francis slíbil, že zajistí dopravu do Spojených států amerických evropským sportovcům americkou lodí. K realizaci tohoto slibu ale nikdy nedošlo, a tak Evropu reprezentovalo jen 42 sportovců. (tamtéž)

Hry trvaly téměř pět měsíců. Organizace ve srovnání s Paříží byla sice lepší a přinesla několik novinek (např. první pokus o společnou „olympijskou vesnici“), celkově však znovu zůstala za očekáváním a olympijské myšlenky moc nepomohla. Obrovskou kaňkou na Hrách III. olympiády zůstanou tak zvané antropologické dny – závody Indiánů, afrických trpaslíků a dlouhonohých Patagonců, Aintů z Kurilských ostrovů a dalších. Tato „atrakce“ lákala větší počty diváků než samotné hry. (Procházka, 1984) Šlo vlastně o dny, kdy segregace Ameriky testovala schopnosti „nižších ras“. (Pacut, Kosík, 2009)

3.4 Londýn 1908

Po fiasku v Paříži a ne o moc lepších hrách v Saint Louis se naděje Pierra de Coubertina na důstojné olympijské hry upoutala na následující hry konané v roce 1908. Již roku 1903 podal italský Řím oficiální kandidaturu. Tři roky před zahájením Her IV. olympiády už byl stanoven rozpočet, začaly se rozvíjet počáteční přípravné práce, podporu hrám slíbil i sám papež Pius X. (Procházka, 1984)

Neúspěchů dvou předešlých her využilo Řecko. To se snažilo přisvojit si olympijské hry už od počátku jejich obnovení. Tehdy to Coubertin rezolutně smetl se stolu, zrušení „mimořádných olympijských her“ už zabránit nedokázal. Neúspěchy v Paříži a Saint Louis Řekům nahrávaly, proto Mezinárodní olympijský výbor odsouhlasil záštitu „mimořádných olympijských her“ konaných v Athénách roku 1906. Řekové je původně nazývali v rozporu se stanoviskem Mezinárodního olympijského výboru „II. olympijské hry“. Své „mimořádné hry“ plánovali také ve čtyřletých cyklech, s čímž byl ochoten smířit se i Coubertin, neboť věřil, že

jakékoliv další mezinárodní sportovní soutěže pomohou plnit základní olympijskou myšlenku – přátelská setkávání mládeže z různých zemí. Řekové od svého záměru ustoupili a začali hovořit o cyklech desetiletých. Nakonec zůstalo jen u teorie, protože „mimořádné olympijské hry“ byly v roce 1906 první a zároveň poslední. (Procházka, 1984)

I když je Mezinárodní olympijský výbor nikdy neuznal za řádné olympijské soutěže, znamenaly Athénské hry roku 1906 pro tehdejší mezinárodní olympijské hnutí cenný impuls. V průběhu těchto her se bez účasti Pierra de Coubertina konalo zasedání Mezinárodního olympijského výboru. Na zasedání byl cítit tlak z řecké strany, která volala po reorganizaci Mezinárodního olympijského výboru znamenající posílení řeckého vlivu. Coubertin tyto návrhy odmítl a poté, co řecký korunní princ odmítl čestné předsednictví Mezinárodního olympijského výboru, byl rozkol hrozící olympismu zažehnán. (tamtéž)

Jedno rozhodnutí athénské zasedání Mezinárodního olympijského výboru však zůstalo v platnosti. Hry IV. olympiády v roce 1908 byly přesunuty z Říma do Londýna. Coubertin tímto nebyl nadšen, ale nebylo vyhnutí. Po výbuchu sopky Vesuv v dubnu 1906 potřebovala italská vláda peníze na obnovu oblasti na jejím úpatí. Italové proto požádali o změnu kandidatury, a tak byl Mezinárodní olympijský výbor vděčný za záchranu v podobě kandidatury Londýna. (Pacut, Kosík, 2009)

Hry byly opět spojeny s výstavou, tentokrát s Britsko – francouzskou imperiální výstavou. Spojení s touto výstavou hrám neublížilo, ale spíše pomohlo. Za dva roky, které měli organizátoři na přípravu, dokázali vybudovat první opravdový olympijský stadion s kapacitou 100 000 diváků. Příprava her probíhala ve složité mezinárodní situaci. Britsko – francouzská imperiální výstava měla demonstrovat hospodářskou sílu a odhodlání obou velmocí k obraně kolonií proti rostoucí rozpínavosti Německa. Kvůli hrozícímu nebezpečí války zbrojila i Velká Británie. Pořádáním Her se snažila tento fakt zakrýt a postavit se do příznivého světla před veřejností na úkor Německa. (Procházka, 1984)

Přesto museli pořadatelé vyřešit několik problémů. Jedním z nich bylo použití metrického systému, což bylo pro Angličany něco neslýchaného. Kvůli tomu byly vydány speciální brožury srovnávající britské míry a metrický systém. Složitější bylo řešení národnostních otázek. Od počátku moderních olympijských her se zúčastňovali samostatně pod svou národní vlajkou sportovci Kanady a Austrálie, zemí patřících do Velké Británie. Tito sportovci si mohli vybrat, v jakém dresu budou startovat. Austrálie vytvořila v roce 1908 (a ještě v roce 1912) společnou reprezentaci s Novým Zélandem pod názvem Australoasie. Tyto Britské

výhody odsuzovali především Američané. V souvislosti s tím vyvstal problém, jak se zachovat, kdyby třeba Bavorsko či Sasko chtělo vytvořit samostatnou reprezentaci nezávislou na Německu. Z projednávání v Mezinárodním olympijském výboru vzešlo ujištění, že se Německo staví za svou jednotnou reprezentaci, ale chápe specifika Velké Británie. Situace v Rakousku – Uhersku byla jiná. Maďaři a Češi vystupovali od počátku moderních her zcela samostatně. Zatímco však Maďarsko bylo v rámci říše státní celek s určitými právy, Češi takové postavení neměli. Problémy mezi českým a rakouským olympijským výborem se objevily už v dotaci na mimořádné olympijské hry v roce 1906. Rakušané tehdy odmítli dát Čechům podíl z dotace od Řeků. Rozkol zažehnali sami Řekové posláním samostatné subvence ve výši tisíc franků rovnou do Čech. Hlasy z Vídně proti české účasti se ozývaly už před Hrami v Londýně. Ale především díky Coubertinovi se je podařilo umlčet. (Procházka, 1984)

Jednu z chyb organizátorů potrestal americký vlajkonoš, diskař Martin Sheridan, po svém. Na protest proti tomu, že vlajka Spojených států nevlaje mezi ostatními, odmítl sklonit při zahajovacím ceremoniálu vlajku svého státu před lóží krále Eduarda VII. Tím to zdaleka neskončilo a spor vyvrcholil přerušením styků mezi americkým a britským atletickým svazem. (Procházka, 1984) Finové zase odmítli jít za vlajkou Ruska, jehož součástí tehdy Finsko bylo. Z řady soutěží závodníci na protest odstoupili. Třeba finále běhu na 400 metrů absolvoval osamělý britský závodník, protože jeho američtí konkurenti odmítli nastoupit. (Pacut, Kosík, 2009)

Anglo – americká rivalita měla dohru ještě po skončení Her. Když byli američtí vítězové slavnostně vítáni na radnici v New Yorku, přivedli za sebou na provaze spoutaného lva pokrytého britskou vlajkou, což málem vyvolalo diplomatickou aféru. (Procházka, 1984)

3.5 Stockholm 1912

O pořádání Her V. olympiády konané v roce 1912 se Mezinárodní olympijský výbor rozhodoval mezi Stockholmem a Berlínem. Na zasedání v roce 1909 bylo oficiálně rozhodnuto, že pořadatelem se stane Stockholm a Berlínu bylo polouředně přislíbeno pořadatelství na rok 1916. (tamtéž)

Před organizátory vyvstal snad jen jediný velký problém. Otázka národních reprezentací zasadila své kořeny už na minulých hrách. Tím, že si jednotlivé národní výbory upevňovaly své pozice, začaly také více prosazovat své zájmy. Nejvíce to bylo patrné v Rusku a Rakousku – Uhersku. Z olympijské reprezentace se začala stávat státní záležitost. K tomu

příspěl i rostoucí význam olympijských her. Coubertin byl v těžké situaci. Na jednu stranu oceňoval přínos Českého olympijského výboru, který patřil k nejstarším a nejlépe pracujícím, a že si Finsko zaslouží sportovní samostatnost, na straně druhé nemohl ignorovat politické situace tehdejší doby. Sám o tom později napsal: „Nevěděl jsem si rady, neboť na jedné straně šlo o zcela jistou politickou skutečnost, na druhé straně o spravedlivou věc národů a též o nutnost prokázat vděčnost zemím, jež nás tak věrně podporovaly.“

Coubertin při vyjednáváních zapojil svůj diplomatický talent a jeho zásluhou se podařilo na Hrách V. olympiády roku 1912 ve Stockholmu prosadit samostatnou účast Čech, Finska a poprvé i Srbska. Český olympijský výbor uzavřel s Vídní dohodu, podle které vystupovali čeští sportovci pod označením Autriche – Tchèques a v případě vítězství (což se nestalo, Češi zde nezískali ani jednu medaili) měla být vedle říšské vlajky vyvěšena i malá vlajka česká. Podobnou dohodu uzavřel Finský olympijský výbor s Ruskem.

Jinak se Hry ve Stockholmu staly vzorem organizace pro další pořadatele. Byl postaven vynikající olympijský stadion, na hrách se poprvé použila elektronická časomíra a dokonce i cílová kamera. Za zmínku rozhodně stojí zapojení sportovců jiné než bílé barvy pleti do americké reprezentace. (tamtéž)

Sprinter černé pleti Howard Drew se společně se čtyřmi dalšími americkými reprezentanty probojoval do finále v běhu na 100 metrů. Američtí funkcionáři usoudili, že jim vítězství nemůže ujít, pomoc černocho jim přišla zbytečná, a tak ho před finálovým během prostě zamkli v šatně. V běhu na 200 metrů Drewa už ani nenominovali. Ještě hůře dopadl Indián reprezentující Ameriku Jim Thorpe. Ten suverénně vyhrál atletický pětiboj i desetiboj. Domů se vrátil jako hrdina. Americký prezident mu dokonce jako prvnímu sportovci vůbec poslal blahopřejný telegram. Krátce po jeho návratu se ale objevil dokument usvědčující ho z porušení amatérských pravidel. On sám nepopíral, že hrál profesionálně baseball za menší tým v Severní Karolíně. (tamtéž) Podle pravidel nebyl tedy amatér a neměl právo na hrách startovat. Marně se bránil tím, že nedostával peníze za atletiku, ve které na olympiádě závodil. (Pacut, Kosík, 2009) Jistě nebyl jediným sportovcem, který praktikoval něco podobného, jenže ostatní nebyli indiánského původu. A tak byl na návrh Švédska a USA diskvalifikován a byly mu odebrány všechny medaile. Až 29 let po své smrti byl Thorpe vrácen do výsledkových listin a v roce 1983 tehdejší předseda Mezinárodního olympijského výboru Juan Antonio Samaranch předal Thorpeho dceři dvě zlaté medaile. (Procházka, 1984)

3.6 Válečné konflikty provázející olympijské hry do roku 1916

Pierre de Coubertin postavil svou myšlenku o obnově olympijských her na antických základech. Byl si sice vědom toho, že jeho doba již nebyla staré Řecko, přesto se snažil co nejvíce principů přenést do moderní doby. Jeden z těch vůbec nejvýznamnějších a zároveň nejsložitějších principů jeho snahám ale odolal. Byl to již výše zmiňovaný princip ekecheriá, tedy „ruce pryč od zbraní“, ono posvátné příměří. Nyní bude nastíněno, jaké násilné konflikty provázely několik prvních her moderní doby.

Při olympijské premiéře se to více méně podařilo. Ještě před zahájením Her v Athénách, v letech 1894 – 1895 probíhala čínsko – japonská válka, jenže v roce 1895 přepadla Itálie Etiopii. Itálie odešla poražena a uznala nezávislost Etiopie. K podpisu mírové smlouvy došlo až po prvním olympijském svátku v Athénách, v jeho průběhu však už zbraně mlčely. (Procházka, 1984)

Hry II. olympiády v Paříži se už v míru nekonaly. V letech 1899 – 1901 probíhala intervence imperialistických mocností v Číně. V roce 1899 vypukla bursko – anglická válka. Právě v době pařížských her Anglie dobila hlavní město Transvaalu Pretorie.

Podobný osud měly i Hry III. olympiády v Saint Louis. V noci 9. února 1904 přepadli Japonci ruské loďstvo v Port Arthuru a následující den vyhlásili Rusku válku.

Po dobu Her IV. olympiády v Londýně roku 1908 vládl klid zbraní. Hned po jejich skončení ale došlo k anexi Bosny a Hercegoviny Rakousko – Uherskem a svět se znovu dostával do varu. A tak už stockholmské Hry probíhaly současně s válkou mezi Itálií a Tureckem. Krátce po skončení Her 3. října 1912 vypukla první balkánská válka. (tamtéž)

Na olympijských hrách se však nejvíce jako první podepsala první světová válka (1914 – 1918). Hry VI. olympiády se nikdy nekonaly. V průběhu války se ani jednou nesešel Mezinárodní olympijský výbor. Coubertin akorát přesunul z bezpečnostních důvodů sídlo Mezinárodního olympijského výboru do švýcarského Lausanne. Pořadatelství v roce 1916 připadlo Berlínu. Němci se na olympiádu svědomitě připravovali. O tom svědčí i fakt, že olympijský stadion byl vybudován už tři roky před hrami. Ještě v prvních měsících války Němci s uspořádáním berlínských Her počítali. V roce 1916 již na olympiádu nikdo nepomýšlel, neboť se mladí muži střetávali jen na bojových polích. Tam ostatně zahynulo mnoho známých sportovců a také několik olympijských medailistů. (tamtéž)

3.7 Antverpy 1920

I když už první světová válka skončila, stále měla vliv na následující olympijské hry. Ihned po podepsání příměří navázal Coubertin opět kontakt se svými spolupracovníky a v dubnu 1919 se v Lausanne sešel Mezinárodní olympijský výbor. Nejvýznamnějším rozhodnutím na zasedání bylo přidělení pořadatelsví Her VII. olympiády roku 1920. Ve hře byly Spojené státy americké, Francie, dokonce i Kuba. Pořadatelsví bylo nakonec přiděleno belgickým Antverpám, protože se všeobecně uznávalo, že Belgie, jako první oběť německého militarismu v roce 1914, má na hry největší morální právo.

Nejcitlivější otázka, kterou se pořadatelé zabývali, byla otázka účasti. Málokdo si dokázal představit, že jen několik měsíců po odchodu německých vojsk z Belgie přijedou do Antverp němečtí sportovci. Mezinárodní olympijský výbor se od toho distancoval a řešení nechal na organizačním výboru. Belgičtí organizátoři si s tím poradili – poraženým státům z první světové války pozvánku na Hry VII. olympiády neposlali. Pozvánky nepřišly tedy do Německa, Rakouska, Maďarska, Bulharska a Turecka, do jednoho pytle s poraženými bylo vhozeno i sovětské Rusko.

V Antverpách poprvé startovali čeští a slovenští sportovci pod společnou vlajkou Československé republiky. Dr. Jiří Guth obnovil po válce činnost Českého olympijského výboru, jelikož ale v českém sportu stále přetrvávaly předválečné spory, byl z důvodu zajištění co největší samostatnosti olympijského výboru vytvořen v roce 1919 Československý olympijský výbor. Prvním předsedou se stal dr. Jiří Guth, generálním tajemníkem Josef Rössler – Oršovský. (tamtéž)

3.8 Paříž 1924

Výběru místa konání Her VIII. olympiády roku 1924 předcházela složitá diplomatická jednání. Kandidátů byla celá řada. Nejžhavějším byl Amsterdam, dále Los Angeles, Řím, Barcelona a také Praha. Když už vše nasvědčovalo tomu, že pořadatelsví připadne Amsterdamu, přišel Coubertin s nečekaným krokem. Oznámil zamýšlenou rezignaci na svou funkci po olympijských hrách a zároveň požádal členy Mezinárodního olympijského výboru, aby s ohledem na tuto okolnost obětovali své národní zájmy a nároky a za sídlo Her VII. olympiády prohlásili Paříž. Zakladateli moderního olympismu muselo být vyhověno, a tak Amsterdamu bylo oficiálně přiděleno pořadatelsví na rok 1928. (Procházka, 1984)

Paříž získala pořadatelsví, aniž o něj oficiálně požádala. Tento fakt pak přijala s uspokojením a do příprav se vrhla s nadšením. I když na začátku pořadatelé naráželi na

byrokracii pařížské administrativy, kdy se jednotlivé městské části přetahovaly o lokaci olympijského stadionu a dalších zařízení. Tyto tahanice trvaly téměř rok. Paříž také slíbila uspořádání Týdnu zimních sportů v Chamonix, který se stal předeherou olympijských her v Paříži, třebaže nebyl jejich součástí. O rok později byly tyto soutěže v Chamonix dodatečně prohlášeny na kongresu v Praze za I. zimní olympijské hry.

Distribuce pozvánek se stala zcela věcí pořadatelské země. A tak do Paříže byli pozváni všichni někdejší spojenci Německa, nikoli však samotné Německo. Pořadatelé se báli, že by nemohli zaručit jejich bezpečnost. Prvního samostatného vystoupení se v Paříži dočkaly reprezentace Irska, Ekvádoru, Mexika, Uruguaye, nově vzniklé pobaltské republiky Litvy a Lotyšska nebo Polska a Rumunska. (tamtéž)

Hry byly poznamenány spory mezi Spojenými státy americkými a Francií. Spory vyústily v několik demonstrací v průběhu boxerských a ragbyových soutěží. Mezi šermíři dokonce došlo ke dvěma opravdovým duelům. (olympic.cz)

3.9 Amsterdam 1928

Ani pořadatelé Her IX. olympiády v Amsterdamu roku 1928 neměli na růžích ustláno. Nizozemská vláda se inspirovala Hrami ve Stockholmu a po jejich vzoru využila hry k propagaci své země. V té době byly již olympijské hry nedílnou součástí sportovního života ve světě. (Pacut, Kosík, 2009) Z úvěru poskytnutém vládou byla zahájena výstavba povedeného olympijského stadionu. Najednou ale do výstavby stadionu a do celkových příprav zasáhly holandské církevní kruhy. Těm se nelíbil především „pohanský“ ráz olympijských her a zkomplikovaly jednání o úvěru. Za hry se naštěstí postavil holandský národ, jehož veřejná sbírka vynesla dostatek prostředků na dostavbu stadionu. (Procházka, 1984)

Her v Amsterdamu se poprvé účastnili sportovci z Asie a hned získali zlatou medaili díky japonskému trojskokanovi Mikio Odovi. Poprvé od konce první světové války se jich účastní výprava Německa. Pierre de Coubertin se her nezúčastnil, omluvil se pro nemoc. (Pacut, Kosík, 2009)

3.10 Los Angeles 1932

Hry X. olympiády konané roku 1932 v Los Angeles poznamenala celosvětová ekonomická krize. V roce 1929 začala po krachu na newyorské burze velká deprese, která o tři roky později byla stále ve světě patrná. Cesta do Ameriky byla pro sportovce z Asie a Evropy velkou finanční zátěží. Ani vlády neposkytovaly velké finanční prostředky svým

národním olympijským výborům, což nezadržitelně ovlivnilo počty účastníků v Los Angeles. Přijelo asi jen čtrnáct set sportovců ze sedmatřiceti států. Byla to zhruba polovina počtu proti olympijským hrám v Amsterdamu 1928. (tamtéž)

Velká deprese na druhou stranu ovlivnila Hry v Los Angeles také pozitivním způsobem. V USA bylo patnáct miliónů nezaměstnaných, ti měli spoustu volného času, tak svou pozornost obrátili k olympijským hrám. Hry se tak těšily mimořádného diváckého zájmu. Na atletické soutěže chodilo běžně sedmdesát tisíc diváků, na závod osmiveslic jich údajně přišlo sto padesát tisíc. (Pacut, Kosík, 2009) Dobrou vůli prokázala i Americká vláda. V USA tehdy panovala přísná prohibice. To se nelíbilo zejména Italům a Francouzům. Zákony o prohibici byly tedy po dobu olympiády zmírněny a sportovci si s sebou mohli přivést a konzumovat víno. (olympic.cz)

3.11 Berlín 1936

Pořadatelství Her XI. olympiády Berlínu roku 1936 přiřkl Mezinárodní olympijský výbor již na svém zasedání v roce 1931. Nacistická strana se zprvu stavěla z ideologických důvodů proti pořádání her. Obrat nastal roku 1933, kdy se Adolf Hitler stal říšským kancléřem. (Procházka, 1984) I on byl zpočátku proti hrám, neboť je považoval za „vynález Židů a svobodných zednářů.“ Jeho názor změnil až Josef Goebbels, expert na propagandu, jenž mu hry ukázal jako skvělou příležitost pro propagaci nacistické myšlenky a uklidnění negativního světového mínění na hrozbu nacismu. (Janda, 2010) Poté, co byl v březnu Hitlerovi vysvětlen význam olympijských her a plány organizačního výboru kancléřem Lewaldem a Heinrichem Sahmem, začal Hitler oficiálně podporovat olympijské hry. (Rippon, 2006)

Jenže tou dobou byla již v Německu jiná situace, než v jaké mu bylo svěřeno pořádání her. Mezinárodní olympijský výbor se začal Hitlerova režimu obávat a požadoval ujištění, aby berlínské hry probíhaly přesně podle olympijských zásad, tedy bez politického vměšování režimu, jehož názory na rasu, vyznání a barvu pleti byly diametrálně odlišné od olympijských ideálů. Obavy se rovněž šířily po celém světě. Vlivné hlasy volaly o přeložení her z Berlína do jiné země. Nejhlasitěji byla slyšet Amerika. Požadovala podobné záruky jako Mezinárodní olympijský výbor a ultimátem vyjádřila pochybnosti o možnosti uspořádání her v Berlíně. Obavy byly oprávněné, neboť v té době již byli Židé v Německu vyloučeni z mládežnických a dobročinných organizací. (Rippon, 2006) Od září 1935 začaly platit norimberské zákony rozdělující Němce na „občany čisté rasy“ a „subjekty“. (Schaller, 2004) Němečtí zástupci odvedli svou práci dobře a podařilo se jim přesvědčit Mezinárodní olympijský výbor.

Židovské kruhy v mnoha státech požadovaly přesun místa konání her nebo jejich bojkot. V Barceloně se měla uskutečnit konkurenční tzv. Lidová olympiáda. Kvůli vypuknutí Španělské občanské války se nakonec nekonala. (olympic.cz) Stále ještě hrozil bojkot her ze strany Ameriky, Británie a dalších. Československo dokonce oficiálně oznámilo svou neúčast na hrách. Nakonec se přesto Her všechny delegace zúčastnily. (Janda, 2010)

Němci chtěli sebe i svůj režim co nejlépe prezentovat. Aby nebyl průběh her nečekaně narušen politicky nepohodlnými osobami, nechal je říšský ministr vnitra Heinrich Himmler preventivně zatknout. (Pacut, Kosík, 2009)

Po dlouhých a detailních přípravách zahájil 1. srpna 1936 Adolf Hitler olympijské hry. Samotný průběh her vyvolává ještě dnes některé otázky, jež se různí autoři snaží osvětlit a podat pravdivý pohled na ně. Známý je příběh hrdiny těchto her Jesseho Owense. Ten získal čtyři zlaté medaile. Owens byl tmavé barvy pleti, což se samozřejmě přičilo celému nacistickému Německu. Vítěznému Owensovi Hitler odmítl podat ruku. Tento akt byl již zpochybněn. Podle Rippona se Hitler nesetkával se všemi vítězi, Owens zdaleka nebyl výjimkou. Historka vznikla zřejmě tak, že po dohrání americké hymny při vítězném ceremoniálu v běhu na sto metrů, který Owens vyhrál, Hitler ocenil vítěze gestem vztyčené pravice a pak se odvrátil. Další podporou tohoto historického omylu je i Hitlerova věta: „To si vážně myslíte, že se nechám fotografovat, jak si tisknu ruku s negrem?“, kterou pronesl ve své lóži na dotaz, zda se nechce vyfotit s Jessem Owensem, což by byl skvělý propagandistický tah. (Rippon, 2006)

I přes počáteční obavy, odmítání a bojkot, proběhly hry v poklidu, a to jak ze strany Německa, tak ze strany zúčastněných a neměly zásadní vliv na politický vývoj ve světě. Olympijská myšlenka došla zde svého naplnění a byla silnější než nacistická, alespoň v těch patnácti olympijských dnech.

3.12 Olympijské hry 1940 a 1944 – nekonaly se

V době, kdy německá vojska přepadla Polsko, se Helsinky, hlavní město Finska, připravovaly na pořádání Her XII. olympiády v roce 1940. Jeho pověření mělo svou předeheru. Moderní svět se nacházel na počátku nejkonfliktnější doby své historie. Při zasedání Mezinárodního olympijského výboru v Berlíně roku 1936 bylo pořadatelství přiděleno Tokiu. Japonsko bylo tehdy svým režimem blízko podobné Německu. Jenže v roce 1937 naplno propukla čínsko – japonská válka. Bylo tedy jasné, že se hry v Tokiu konat nebudou. Mezinárodní olympijský výbor nahradil Tokio Helsinkami. (Procházka, 1984)

Pro tehdejší vedení Mezinárodního olympijského výboru byla příznačná ignorace k politickému vývoji ve světě. Přehlížel vměšování Německa do španělské občanské války i militarizaci německé mládeže. Trochu rozruchu vnesl jen zákaz vycestování na zasedání Mezinárodního olympijského výboru pro dr. Jiřího Gutha – Jarkovského od úřadu říšského protektora v Praze. Guth – Jarkovský poslal protest předsedovi Mezinárodního olympijského výboru a nastal rozruch. Nic nebylo dotaženo do konce a zákaz zrušen nebyl.

Postoj Mezinárodního olympijského výboru se nezměnil ani po německém přepadení Polska, které znamenalo počátek druhé světové války. Výbor vydal prohlášení, že se hry v Helsinkách roku 1940 uskuteční. O několik týdnů později rozeslal národním olympijským výborům oběžník s dotazem, mají – li se hry v Helsinkách uskutečnit. Oběžník předkládal dvě varianty: pro případ ukončení války a pro případ jejího trvání. Když Helsinky v květnu roku 1940 oficiálně oznámily předsedovi Mezinárodního olympijského výboru Henrimu de Baillet – Latourovi svou rezignaci, byly hry definitivně zrušeny.

Svět začal mít jiné starosti než olympijské hry. Poté, co roku 1943 zemřel dr. Jiří Guth – Jarkovský byl zrušen Československý olympijský výbor a jeho jmění bylo předáno Českému všesportovnímu výboru. Německo začalo sice mluvit o Hrách XIII. olympiády, jenže německá porážka pod Moskvou v prosinci 1941 zapříčinila zavření dveří i Hráh XIII. olympiády. (tamtéž)

3.13 Londýn 1948

Olympionici se znovu sešli až po dvanácti letech v Londýně, roku 1948, tři roky po ukončení druhé světové války. Londýnu bylo určeno pořadatelsví už na rok 1944, protože se tyto hry kvůli válečnému konfliktu nekonaly, rozhodla exekutiva Mezinárodního olympijského výboru prodloužit Londýnský mandát na rok 1948. Tři roky nebyla dostatečně dlouhá doba na to, aby se Velká Británie a zdevastovaný Londýn z války vzpamatovaly. Na britských ostrovech nebylo ještě dostatek potravin. Proto s vděkem přijaly zásilku sto tun ovoce z Holandska, 160 tisíc vajec z Dánska, 20 000 lahví minerálky z Československa a další zásilky potravin z USA, Švýcarska a Austrálie. (Procházka, 1984) Sportovci bydleli ve vojenských stanech a narychlo upravených školních třídách. (olympic.cz)

Na výstavbu nových sportovišť nebylo ani pomyšlení, proto se muselo využít stávajících zařízení. Centrem her se stal Empire Stadium ve Wembley. Bylo třeba vybudovat atletickou dráhu, která se však organizátorům moc nepovedla, jelikož se rázem změnila v bahniště. I když již zbraně z druhé světové války mlčely, zapalování olympijské pochodně doprovázela

válečná atmosféra. V Řecku totiž vypukla občanská válka. Proto první kilometry na cestě do Londýna absolvovala mírová pochodeň pod ochranou vojenských jednotek. (Procházka, 1984)

Her se nezúčastnilo Německo, které nebylo pořadateli pozváno, Japonsko, které svou účast odvolalo a Sovětská reprezentace, která se uzavřela do sportovní izolace. (Schaller, 2004) Poprvé v historii měly olympijské hry politického uprchlíka. O azyl požádala Češka Marie Provazníková, prezidentka technické komise ženských gymnastických soutěží. Odmítla se vrátit do Československa, kde zrovna převzali vládu komunisté. (olympic.cz)

3.14 Helsinky 1952

Hry XV. olympiády v roce 1952 pořádaly Helsinky. Neutěšená politická situace ve světě postavila před organizátory těžký úkol. Zejména olympijská premiéra Sovětského Svazu. Paradoxně ve Finsku, které tolik let trpělo jeho nadvládou a jemuž před nedávnem Sovětský Svaz zabral část území. Dále začlenit dva agresory z druhé světové války – Německo a Japonsko. V případě Německa šlo o Západní Německo, Německá demokratická republika byla v té době ještě považována za sovětskou okupační zónu. A za třetí držet vedle sebe dva bloky západu a východu, které mezi sebou vedly zrovna válku v Koreji a na zbytku světa rozpoutaly studenou válku. To se jim podařilo i tak, že sovětští sportovci byli ubytováni v oddělené olympijské vesnici. (Schaller, 2004)

Finové toto vše zvládli velmi dobře. Mezi sportovci nedošlo k žádnému konfliktu. Podařilo se jim vytěsnit za brány stadionů politiku a s ní i obchod. Skvěle se ztotožnili s olympijskou myšlenkou a ukázali se jako výborní hostitelé. Dokonce se objevily názory přisoudit Helsinkám pořádání olympijských her natrvalo. (tamtéž)

Sovětský svaz ale nebyl jediný, kdo zažil v Helsinkách olympijskou premiéru. Se Sovětským svazem to byli i sportovci Sárská, Baham, Guyany, Hongkongu, Indonésie, Singapur, Thajska a Ghany, tenkrát ještě pod názvem Zlaté pobřeží. Vrátilo se také Rumunsko, které v Londýně nestartovalo. Čínu zastupoval jen jediný sportovec, neboť kvůli vzniku Tchajwanskému olympijskému výboru (který účast v Helsinkách odmítl) a předcházejícím tahanicím přišla pozvánka do Číny příliš pozdě. (Procházka, 1984)

3.15 Melbourne 1956

Hry XVI. olympiády roku 1956 konané v australském Melbourne opět poznamenaly politické události hýbající světem. Hry zasáhl rozsáhlý bojkot: Egypt, Libanon a Irák se Her nezúčastnily na protest proti britsko – francouzské přítomnosti v Suezském průplavu, což byl

důsledek postupu izraelské armády na Sinai. Čínská lidová republika je následuje z důvodu, aby se její sportovci nemuseli v Austrálii utkat s Formsskou republikou (Tchaj – wan). Boykot Nizozemska, Švýcarska a nakonec i Španělska zapříčinil zásah sovětských tanků v Maďarsku, kde byl jen několik týdnů před zahájením olympiády potlačen pokus o povstání. (Schaller, 2004)

Tento válečný incident měl pokračování i ve finále vodního póla. V něm proti sobě nastoupil Sovětský Svaz a Maďarsko. Zatímco Maďarská výprava je v Melbourne přijímána velmi vřele, a v tomto finále jim všichni přáli vítězství, Sověti byli přijímáni chladně. Průběh utkání jasně ovládli Maďaři, nakonec se však zvrstlo v sérii strkanic, nadávek a potyček. Po krvavém zranění Maďara Ervina Zadora a následné šarvátce rozhodčí raději zápas předčasně ukončili a Maďarsko odešlo vítězně. Ani jeden člen vítězného maďarského družstva se do vlasti kontrolované sovětskými vojsky nevrátil.

Naopak společnou výpravu poslaly obě části rozděleného Německa. (Pacut, Kosík, 2009)

3.16 Řím 1960

Probíhající studená válka ovlivnila po sportovní stránce i Hry XVII. olympiády konané roku 1960 v Římě. Rivalita mezi mocnostmi západu a východu se přenesla i na sportovní pole. Sport byl nedílnou součástí jejich ideologického boje. Ve snaze uspět, obě strany financovaly a podporovaly sport více než před tím. Vlády začaly sdružovat sportovce a zajišťovaly jim špičkovou přípravu. Na Hrách v Římě to vyústilo sedmadvaceti světovými rekordy. (tamtéž)

Římských Her se poprvé účastní africké státy, které od Her v Melbourne získaly nezávislost. A tak do Říma zavítaly výpravy Kamerunu, Konga, Belgického Konga (budoucí Zaire), Madagaskaru, Somálska, Nigeru, Mali, Senegalu a dalších. (Schaller, 2004)

3.17 Tokio 1964

Hry XVIII. olympiády roku 1964 se poprvé konaly v Asii, konkrétně v Tokiu, kde pořadatelé připravili velmi symbolické zahájení olympijských her. Poslední člen olympijské štafety zapalující olympijský oheň, byl v té době devatenáctiletý Jošinori Sakai. Jošinori se narodil 6. srpna 1945 nedaleko Hirošimy právě v den, kdy americký bombardér svrhl první atomovou bombu. Mrtvých byly statisíce. Po druhé světové válce bylo Tokio ze šedesáti procent zničeno. Od té doby uběhlo již devatenáct let a za tu dobu se Japonsko stalo jednou z nejrozvinutějších zemí světa. Tokio připravilo velmi vydařené hry. (tamtéž)

Ani tentokrát ovšem nebyly hry bez bojkotů. Her se nezúčastnili sportovci Severní Koreji (KLDK) a Indonésie. Ta byla potrestána za to, že na Asijské hry roku 1962 nepustila závodníky z Izraele a Tchaj-wanu. (olympic.cz) Situaci v Jihoafrické republice nemohl Mezinárodní olympijský výbor přehlížet. Jihoafričané zrovna stupňovali svou rasovou diskriminaci. Jihoafrická republika dostala ultimátum na obnovení rovnoprávnosti jihoafrických sportovců. Těsně před vypršením ultimáta prohlásil jihoafrický ministr vnitra Ian de Clerk, že jeho vláda nikdy nepřipustí míšení ras a že situace ve sportovním životě jeho země zůstane beze změny. Mezinárodní olympijský výbor proto vyloučil Jihoafrickou republiku z účasti v mezinárodním olympijském hnutí. (Procházka, 1984)

3.18 Mexiko 1968

Ještě nikdy olympijské hry nereflektovaly tak dobře svou dobu jako Hry XIX. olympiády roku 1968 v Mexiku. Rok 1968 byl velice bouřlivý prakticky po celém světě. Do Československa přijela vojska Varšavské smlouvy potlačit Pražské jaro, studentské demonstrace probíhaly ve Francii, Německu a také v Brazílii. V Číně naplno zuřila „kulturní revoluce“. Ve Spojených státech požadují pacifisté ukončení války ve Vietnamu a černoši demonstrují za dodržování lidských práv. Vůdce afroameričanů Martin Luther King byl zavražděn, stejně jako kandidát na amerického prezidenta Robert Francis Kennedy. (Schaller, 2004)

I samotné Mexiko se potýkalo s řadou problémů. O slovo se hlásili především studenti. Těm se nelíbilo, že tak chudá země, jako Mexiko v té době bylo, investuje na pořádání olympijských her 150 miliónů dolarů. Studenti žádali především akademické svobody a zlepšení politiky zaměstnanosti. Ke studentům se časem přidali i ostatní obyvatelé, kteří rozšířili požadavky. Demonstranti požadovali svobodu, propuštění politických vězňů a odvolání náčelníků policejního sboru. Mexický prezident Diaz Ordaz zareagoval obsazením největší místní univerzity. Přitom došlo k násilnému střetu a mnoho studentů bylo krutě zmláceno. Obsazení univerzity vyvolalo nevole v celém Mexiku. Druhý den se sešlo deset tisíc studentů na náměstí Plaza de las Tres Culturas. Proběhlo zde několik vášnivých projevů, ale bez incidentů. Až v podvečerních hodinách nastrčená jednotka ostřelovačů schovaná v okolních domech schválně střelbou vyprovokovala policejní jednotky a na náměstí vypuklo peklo. (Janda, 2010)

Obrněné transportéry najížděly do studentů, stále se ozývala střelba. Policie a vojáci bezhlavě stříleli do davu. Zásahy dostávali jak studenti tak přihlížející. Trvalo to celou noc.

Vláda přiznala osmadvacet mrtvých. Ve skutečnosti jich bylo kolem dvě stě padesáti. Událost se stala devět dní před zahájením olympiády. Mezinárodní olympijský výbor zaujal pozici mrtvého brouka a celou věc okomentoval jako vnitřní záležitost Mexika nemající vliv na olympijské hry.

Samotné olympijské hry se staly ideálním nástrojem jak získat pozornost celého světa. Toho využívají američtí černoši. V závodu na dvě stě metrů vyhrál Američan Tommie Smith, jeho kolega z reprezentace John Carlos skončil třetí. Na stupně vítězů se oba dostaví jen v černých ponožkách, což mělo symbolizovat chudobu černošské populace. Smith měl kolem krku černý šátek symbolizující černošskou hrdost a Carlosův náhrdelník z černých korálů měl připomenout zlynčované lidi kvůli jejich barvě pleti. Při americké hymně oba sklonili hlavu a zvedli jednu ruku, na které byla černá rukavice.

Oba sprinteri byli vykázáni z olympijské vesnice a následně i z olympiády a z Mexika. Ve Spojených státech amerických se oba sportovci stali terčem kritiky, rasisté jim dokonce vyhrožovali smrtí.

Nyní se na pozemku univerzity v San José nachází socha připomínající Smithův a Carlosův protest. (tamtéž)

3.19 Mnichov 1972

V roce 1972 se v Mnichově konaly Hry XX. olympiády. Němci chtěli napravit nacistické hry v Berlíně 1936, které s odstupem času byly světem přijímány naprosto negativně. Jejich snahou bylo dokázat světu, že nacismus je u nich minulostí a vše spěje k rozmachu demokracie. Němci od počátku zdůrazňovali olympijské poselství světového míru. Aby nedošlo k vyvolání starých představ, drželi výdaje na bezpečnostní opatření na minimu. Nechtěli být viděni se zbraněmi v rukou, proto v olympijské vesnici ani ve vchodech na stadiony nebyli žádní ozbrojení strážci. Ideální podmínky pro nejčernější den olympijské historie. (Klein, 2006)

Hry probíhaly v míru a radosti jen prvních deset dnů. Poté došlo k tragické události, kde jednu z hlavních úloh měli paradoxně opět židovští sportovci. Palestinská teroristická organizace Černé září naplánovala teroristickou akci v olympijské vesnici.

Černé září vzniklo na podzim 1971. V Jordánsku nastala politická krize. Palestinci (tvořící asi 60% obyvatelstva) se chystali svrhnout režim Jordánského krále Husajna. Ten se nenechal přitlačit ke zdi a povolal armádu, která pobila v hlavním městě Jordánska Ammánu

tisíce Palestinců. Ti co přežili, museli emigrovat do sousedních států, hlavně do Libanonu. Jakmile se tam zabydleli, začali přebudovávat svou teroristickou infrastrukturu. Zrodilo se Černé zří.

Od svého vzniku do zahájení olympiády mělo Černé zří na svědomí několik vražd, únos a pokus o zničení letadla. Mossad (izraelská tajná služba) nevěnoval Černému zří dostatečnou pozornost, protože až do května 1972 byly veškeré jejich operace namířeny proti jordánským cílům. Proč si Černé zří vybralo olympijské hry, vysvětluje jejich neoficiální vůdce Abú – Ijád: „Splnění této operace mělo dosáhnout tří cílů. Jedním bylo prezentovat palestinský národ celému světu, ať už se mu to líbí nebo ne. Dalším bylo propuštění dvou set palestinských bojovníků z izraelských vězení. Posledním cílem bylo využít neuvěřitelné množství sdělovacích prostředků shromážděných na jednom místě k propagaci palestinského boje – v dobrém či zlém.“ (Klein, 2006)

Akce byla pečlivě naplánovaná. Bylo vybráno osm teroristů z řad Černého zří, velitelem byl Muhamed Marsala s přezdívkou Issa. Kurýrský manželský pár úspěšně propašoval zbraně přes letištní kontrolu, uložil osm pušek AK – 47 s náboji a deset granátů do zamčených skříněk na mnichovském železničním nádraží. Tam se také všech osm teroristů poprvé setkalo. Bylo to večer těsně před zahájením akce, kdy se všichni dozvěděli, jaká je jejich mise a dostali závěrečné instrukce. (tamtéž)

Skupina se z nádraží přesunula k plotu olympijské vesnice. Díky olympijskému oblečení nevzbudila žádnou pozornost. Skupina teroristů dokonce při přelézání plotu potkala členy americké výpravy. Dopadlo to tak, že si navzájem přes plot pomáhali. Cestou do vesnice, se zbraněmi ukrytými pod oblečením, nepotkali žádné strážce. 5. zří ve čtvrt na pět ráno si teroristé kopíí klíče odemkli byt číslo 5 na Connollystrasse 31, ubytování izraelských sportovců. Vypukl zmatek a několik následných potyček při pokusech zneškodnit teroristy. Dvěma členům výpravy se podařilo uprchnout, na místě byl zastřelen trenér zápasníků Moshe Weinberg a vzpěrač Yossef Roman. Teroristé držící devět rukojmí požadovali propuštění 236 vězňů. Začalo vyjednávání. Terorismus byl tehdy v Evropě prakticky neznámý, proto byla západoněmecká i bavorská vláda na takovouto situaci špatně připravena. Vyjednávání k ničemu nevedlo, teroristé trvali tvrdě na svém a o nějakých ústupcích nechtěli ani slyšet. Téměř nikomu nepřipadalo divné, že ačkoli devět izraelských sportovců bojuje o život a všechny disponibilní bezpečnostní složky byly mobilizovány, na olympijských sportovištích se stále sportuje jakoby nic. Hry byly zastaveny až v 15:30 hodin. (tamtéž)

Situace v olympijské vesnici byla opravdu surrealistická. Zatímco se tisíce lidí snažilo dostat do blízkosti domu s rukojmími společně s tisícovkou novinářů vysílající události živě do celého světa, vyjednávačům se podařilo třikrát posunout čas ultimáta, olympijští sportovci se o kus dál opalovali na trávníku. Debatovali, vyměňovali si tréninkové techniky, připravovali se na následující soutěže. Ani akce Černého září je neodtrhla od snahy podat co nejlepší výkon.

Izraelská premiérka Golda Meierová odmítla splnit požadavky teroristů a zodpovědnost nechala vládě Západního Německa. Němci ale byli pro vyjednávání s teroristy naprosto nezpůsobilí. Jejich chabé pokusy osvobodit Izraelce byly předem odsouzeny k nezdaru. Proto Issa přišel s návrhem, aby je Němci i s rukojmími převezli do Káhiry, kde by vyjednávání pokračovalo. Němci souhlasili, zároveň však připravovali plán na zneškodnění teroristů. Nikdy neměli v úmyslu teroristy z Německa pustit. Bohužel Němci neměli k dispozici dostatek kvalitních lidí. Plán byl velmi špatný a realizovali ho amatéři bez zkušeností a špetky odvahy. Osm teroristů a devět rukojmí bylo převezeno na letiště Fürstenfeldbruck ve dvou helikoptérech. Zatímco byli ve vzduchu, opustila skupina třinácti důstojníků ze speciálního oddílu připravené letadlo. Báli se o život. Velitel záchranné akce Georg Wolf také přišel na to, že se spletli v odhadu teroristů. Bylo připraveno pět ostřelovačů na pět teroristů. Rychle se snažil ostřelovače informovat, že budou muset zlikvidovat osm cílů. Po čtyřech minutách od přistání helikoptér na letišti zahájili ostřelovači střelbu. Začala přestřelka, granáty zničily letištní osvětlení, nebylo možné rozeznat teroristy a rukojmí. Patnáct minut po zahájení akce nastal naprostý chaos. Němci chtěli s další ofenzívou počkat na obrněná policejní vozidla, ta však uvízla v zácpě aut zvědavých přihlížejících. Tmu narušovaly jen občasné výstřely. Obrněná vozidla dorazila po hodině a dvaceti minutách. Teroristé pocítili změnu rovnováhy sil. Jeden z teroristů vhodil do první helikoptéry, kde seděli svázaní rukojmí, granát. Zemřeli čtyři rukojmí. Jeden z nich ale vinou udušení kouřem. Výbuch ho nezasáhl. Hasiči odmítli oheň hasit, dokud neustane střelba. Zbýlých pět Izraelců, sedících ve druhé helikoptéře, postřílel další terorista svojí automatickou puškou. Zemřel také jeden policista. Tři teroristé byli zadrženi, pět zemřelo. To je výsledek mnichovské blamáže. (Klein, 2006)

O den později nastala v olympijském stadionu smuteční tryzna. Nejvyšší představitel Mezinárodního olympijského výboru Avery Brundage prohlásil: „Hry musí pokračovat. Nesmíme připustit, aby hrstka teroristů zničila zárodek mezinárodní spolupráce a dobré vůle v olympijském hnutí.“ Hry pokračovaly. (Pacut, Kosík, 2009)

Tři zadržení teroristé byli nakonec propuštěni výměnou za cestující z letadla Lufthansy, uneseného dalšími arabskými teroristy. V Libyi byli přijati jako hrdinové.

Izrael si tuto akci nenechal líbit a připravil akci Boží hněv. Jejím cílem bylo zlikvidovat všechny strůjce mnichovského masakru. Agenti Mossadu zabili po celém světě většinu vysokých představitelů palestinských organizací, které měli s Mnichovem cokoli společného. „Cílem nebyla ani tak pomsta, jako vyvolání strachu.“ Prohlásil zástupce ředitele Mossadu D. Kimche. (Janda, 2010)

3.20 Montreal 1976

Hry XXI. olympiády v Montrealu roku 1976 zahájily sérii bojkotů na téměř patnáct let dopředu. Začalo to rozhodnutím kanadské vlády, která odmítla dát sportovcům Tchaj-wanu, startujícím za „čínskou republiku“, víza, i když byli již v olympijské vesnici. To bylo samozřejmě v rozporu se závazkem vyplývajícím z olympijské charty, že pořádající země umožní účast všem pořádajícím zemím. Mezinárodní olympijský výbor protestoval, byl už ale postaven před hotovou věc a musel ustoupit. Sportovci z Tchaj-wanu odjeli domů. (Schaller, 2004)

O další, rozsáhlejší, problém Her XXI. olympiády se postarali ragbisté Nového Zélandu. Ti krátce před olympijským zahájením vycestovali na turné po Jihoafrické republice, čímž porušili dlouhodobou izolaci jihoafrického sportu. V tu chvíli vyzval diktátor Tanzanie Julius Nyerere ostatní africké státy k bojkotu Olympijských her v Montrealu, pokud se jich účastní Nový Zéland. Afričané výzvu vyslyšeli a vyvíjeli na Mezinárodní olympijský výbor tlak, aby Nový Zéland z her vyloučil. (Janda, 2010)

Nový Zéland se bránil tím, že ragby není olympijským sportem. Mezinárodní olympijský výbor argument uznal, a tak Nový Zéland vyloučen nebyl. Jednání afrických zemí a konzultace jejich výprav s domácími vládami pokračovaly až do posledních chvil před zahájením olympiády, takže nikdo nevěděl, kolik delegací nastoupí. Nakonec se na slavnostní zahájení nedostavilo devatenáct zemí. O dva dny později odstoupili ze soutěží také sportovci Kamerunu, Maroka a Tuniska. Do soutěží vůbec nezasáhli reprezentanti Konžské lidové republiky. Hry bojkotovalo celkem dvacet dva zemí z Afriky a jihoamerická Guyana. Afriku tedy v Montrealu reprezentovaly jen Senegal a Pobřeží slonoviny. (Procházka, 1984)

3.21 Moskva 1980

Na zasedání Mezinárodního olympijského výboru ve Vídni roku 1974 proti sobě stála dvě města – Moskva a Los Angeles. Tam udělal Mezinárodní olympijský výbor jedno ze

svých nejkontroverznějších rozhodnutí – přidělil olympijské hry zemi, kde vládl totalitní systém. Hry XXII. olympiády se uskutečnily roku 1980 v Moskvě. V sedmdesátých letech se Svaz sovětských socialistických republik soustředil na vývoz svého pojetí komunismu do zemí třetího světa. (Janda, 2010)

Výjimkou nebyl ani Afghánistán, který se Sovětským svazem přímo sousedil. Komunisté se sice v Afghánistánu k moci dostali, neměli ale pod kontrolou celou zemi a na mnoha místech docházelo k bojům. Proto afghánská vláda požádala Moskvu o pomoc. Sověti si mysleli, že posláním svých vojsk v prosinci 1979 afghánskou situaci rychle uklidní. Místo toho rozpoutali dlouhodobý krvavý konflikt.

Tímto krokem skončila klidnější éra studené války a celosvětová situace se přiostrčila. Amerika začala zvažovat odvetná opatření. Jedním z nich byl návrh bojkotu moskevských olympijských her, se kterým přišel americký prezident Jimmy Carter. Americký olympijský výbor bojkot podpořil a postupně se k němu přidávaly další státy.

Do Moskvy tak neodjela Německá spolková republika, Kanada, Austrálie, Norsko, Japonsko, Jižní Korea, Čína, která měla se Sovětským svazem nevyřízené účty a mnozí další. Celkem se k bojkotu přihlásilo šedesát sedm států. K bojkotu se přihlásila i tehdejší premiérka Velké Británie Margaret Thatcherová. Britský olympijský výbor si prosadil svou, a tak Británie do Moskvy odjela. (tamtéž)

Také jiné národní olympijské výbory se nepodvolily nátlaku svých vlád a své sportovce vyslaly. Vlády ovšem takové výpravy finančně nezajišťovaly. Takovíto sportovci na hrách nepoužívali státní vlajky a ani se jim nehrála státní hymna. Tyto jejich symboly byly nahrazeny symboly olympijskými. Her se nakonec zúčastnilo jen jedenaosmdesát států. (Pacut, Kosík, 2009)

V průběhu her se na Moskvu upíraly oči celého světa. Rusové se snažili ukázat sebe a svůj režim v co nejlepším světle. Proto to udělali stejně jako nacisté při Olympijských hrách v Berlíně 1936 a preventivně poslali nepohodlné osoby za mříže. Moskevské děti odjely na letní tábory, na bezpečnost dohlížela sto tisícová armáda v civilu. Sovětský svaz byl symbolem nedostatku. Když ale do Moskvy přijeli západní novináři, nestačili se divit. Regály v obchodech byly plné zboží a za velmi nízké ceny, v restauracích se konaly kulinářské hody. (tamtéž)

To samé platilo i na sportovním poli. Sovětský svaz dělal pro vítězství svých sportovců téměř vše, i když to dalece překračovalo hranice fair – play. Stříbrný diskař Imrich Bugár vzpomíná: „Když měl házet ruský oštěpař, otevřela se ve vysokých tribunách stadionu v Lužnikách proti sobě vrata, aby vznikl průvan, a Rusův oštěp díky tomu letěl dále než soupeřův. Vybavím – li si můj závod, rozhodčí přidali metr domácímu diskaři Raščupkinovi, čímž okradli Kubánce Delise. Ten měl správně vyhrát, ale skončil třetí, ukázal to videozáznam. Když však chtěl protestovat, kazeta zmizela“. (Janda, 2010)

3.22 Los Angeles 1984

Kandidatura Los Angeles vyšla napotřetí. Na rok 1984 mělo pouze jediného protikandidáta, jímž byl New York. (Pacut, Kosík, 2009) Mezinárodní olympijský výbor kvůli prohlubující se ekonomické krizi v New Yorku rozhodl, že se Hry XXIII. olympiády uskuteční roku 1984 v Los Angeles. Tyto hry se staly odplatou za události na předešlých hrách.

8. května 1984 padlo usnesení členů Národního olympijského výboru SSSR, že se sportovci Sovětského svazu olympiády nezúčastní. Jako oficiální důvod byla udána naprosto nezajištěná bezpečnost, narůstání antisovětismu a politika vytváření stálých komplikací ve vztahu ke sportovcům Sovětského svazu. (Bezrukavnikov, 1986) S odstupem času je však stále patrnější, že šlo jen o pomstu z moskevských her. V té době Moskva řídila celý tzv. východní blok, kam patřilo i Československo. Vůdčí představitelé Sovětského svazu ovlivňovali ekonomiku, kulturu a politiku podvolených zemí. Sport netvořil výjimku. K sovětskému bojkotu se přidalo šestnáct států. Mezi nimi například Československo, NDR, Polsko, Bulharsko a také třeba výprava Kuby. (Janda, 2010) Rumunsko se jako jediné z totalitních zemí her zúčastnilo, a to na žádost samotných Sovětů. Tímto krokem chtěli zabránit možnosti vyloučení z Mezinárodního olympijského hnutí.

Nejvíce na celé události utrpěla sportovní stránka her. Reprezentace nezúčastněných zemí tvořili špičkoví sportovci, jejichž několikaletá příprava přišla nazmar. Celkové vítězství pak opět připadlo politice nad sportem.

3.23 Soul 1988

Hry XXIV. olympiády v roce 1988 se konaly v Soulu. Soul přitom nebyl při výběru favoritem. Když se Mezinárodní olympijský výbor pro Soul rozhodl, snesla se na něj vlna kritiky. Objevily se i první hrozby bojkotu. Paradoxně se největší akt usmíření mezi východem a západem měl odehrát v Koreji, která byla po příměří z roku 1953 rozdělena

„bambusovou oponou“ na dvě části. Perfektní důkaz střetu dvou světů – komunistického a kapitalistického. Na klidu určitě nepřidala ani nehoda Boeingu Korea Airlines, podezřelého ze špionáže a sestřeleného sovětskou stíhačkou, při které zahynulo dvě stě šedesát devět cestujících. (Schaller, 2004)

Olympijské hry zachránil Michail Gorbačov, který byl roku 1985 zvolen do čela Komunistické strany Svazu sovětských socialistických republik, a jeho perestrojka. Výjimku tvoří několik států stojících na straně Severní Koreje (KLDR). Spolu se Severní Koreou hry bojkotují Kuba, Etiopie a Nikaragua. (tamtéž) Z důvodu blízkosti mezi Soulem a Severní Koreou byla doposud největší ochrana sportovců. Ochranku čítalo na sto tisíc osob. (olympic.cz)

3.24 Olympijské hry 1992 - 2008

Od posledních her v Soulu se dramaticky změnila politická situace ve světě. Ze seznamu účastníků Her XXV. olympiády v Barceloně roku 1992 zmizely některé dříve úspěšné reprezentace. Estonci, Litevci a Lotyšci po boku dalších patnácti národů jsou sdruženi pod hlavičkou Sdružení nezávislých států, jež nahradilo Sovětský svaz. Ovšem při ceremoniálech jsou používány jejich hymny a státní vlajky. Jihoafrické republiky byla po zrušení apartheidu umožněna účast na olympijských hrách, a tak se vrátila po dlouhých dvaatřiceti letech. Německá demokratická republika se po pádu Berlínské zdi sloučila s Německou spolkovou republikou v jeden stát – Spolková republika Německo. (Schaller, 2004) Po rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie v Barceloně startovalo Chorvatsko, Slovinsko a Bosna. Sportovci ze Srbska a Černé Hory startovali v roce 1992 jako soukromé osoby. (Pacut, Kosík, 2009) Kuba a Severní Korea se her zúčastnily po dvanácti letech. Žádný stát hry nebojkotoval. (olympic.cz)

Pořadatelem Her XXVI. olympiády v roce 1996 se stala Atlanta. Zvolení Atlanty doprovázela vlna rozpaků a nesouhlasů. Všeobecně se předpokládalo, že v roce 1996, sto let od pořádání prvních novodobých olympijských her, se Hry vrátí do Řecka. To, že volitelé nepodlehli sentimentu, bylo důkazem, že se olympijské hry již staly více byznysem a s původní olympijskou myšlenkou nadále nemají mnoho společného. (Pacut, Kosík, 2009)

Atlantské hry kromě dopravního chaosu, nepřipravených dobrovolníků a všudypřítomnou komercializací narušil teroristický útok v Olympijském parku. Při něm zahynula jedna žena a sto jedenáct lidí bylo zraněno. (olympic.cz) Viník není dodnes znám. (Pacut, Kosík, 2009)

Hry XXVII. olympiády konané v roce 2000 v australském Sydney byly zřejmě dosavadním vyvrcholením toho, co znamená olympismus. Australané vrátili důvěryhodnost olympijským hrám, která se otřásla po odhalené korupci kolem volby Salt Lake City pořadatelem zimních olympijských her 2002, odhalením rozsáhlosti dopingu ve vrcholovém sportu a komerčním šlenstvím v Atlantě 1996. Australané hry zorganizovali naprosto perfektně. (Pacut, Kosík, 2009) Severní a Jižní Korea zde nastoupila pod společnou vlajkou, Východní Timor se představil pod olympijskou vlajkou IOA (Individuálních olympijských atletů). (Schaller, 2004)

Do své kolébky se navrátily až Hry XXVIII. olympiády v roce 2004. Hry v Athénách byly poznamenány rozsáhlými bezpečnostními opatřeními. Ta byla způsobena dominantním fenoménem doby – terorismem. (Pacut, Kosík, 2009) Po teroristických útocích 11. září 2001 spáchané na amerických občanech přijal celý svět, do té doby nevídaná, bezpečnostní opatření postihující prakticky celý svět. Olympijské hry nebyly výjimkou, to si samozřejmě vyžádalo obrovské finanční náklady.

Rozpaky vyvolalo přidělení Her XXIX. olympiády 2008 Peking. Veřejnost se ptala, jestli je správné udělit pořádání zemi, která tak zásadním způsobem porušuje lidská práva. (tamtéž) Přidělení her Peking bylo vyjádřením uznání ze strany Mezinárodního olympijského výboru nejen velmocenského postavení komunistické Číny ve světové politice a ekonomice, ale zejména uznáním vynikajících výkonů čínských sportovců na vrcholných mezinárodních soutěžích. (olympic.cz) Někteří lidé věřili, že Čína udělá kvůli olympijským hrám v oblasti lidských práv pokrok. K žádné demokratizaci nedošlo. Ostatně stejně jako v případě předešlých totalitních organizátorů – v Berlíně 1936 a Moskvě 1980. (Pacut, Kosík, 2009)

Nejvíce protestů doprovázelo rekordně dlouhou štafetu s olympijským ohněm. Nejvíce protestujících bylo v Evropě, dožadující se především práv na sebeurčení Tibetu, které Čína už desítky let pošlapává. V Paříži musela být pochodeň dokonce dvakrát uhašena. (tamtéž)

4 Ekonomické faktory

Pierre de Coubertin a jeho spolupracovníci neměli žádnou konkrétní představu, jak budou olympijské hry financovány. Národní olympijské výbory i organizační města často žádala o finanční pomoc, byly nuceny k půjčkám. Až do 70. let 20. století byl Mezinárodní olympijský výbor chudou, zadluženou organizací (například v roce 1971 činil dluh 1,5 milionů USD). Teprve v posledních asi třiceti letech došlo k zásadním změnám, nejen ve financování olympijských her, ale i dalších aktivit olympijského hnutí, zejména díky televizi a sponzorování. (olympic.cz)

4.1 Olympijské hry do 1. světové války

Jak již bylo uvedeno, první novodobé hry konané v Athénách se potýkaly s finančními problémy. Měly svého donátora – Giorgiose Averofa, speciální edici známek a také první olympijské sponzory, mezi nimiž byl například Kodak.

Hry II., III. a IV. olympiády byly spojeny s výstavou. Cílem výstav byla především propagace mezinárodního průmyslu a obchodu. V prvních dvou případech Světová výstava pohltila olympijské hry jako svou okrajovou atrakci, v Londýně uhradilo vedení Britsko – francouzské imperiální výstavy veškeré náklady spojené s Hrami. (tamtéž)

Hry ve Stockholmu 1912 znamenaly počátek skutečného marketingu. Sponzoři přispěli k příjmům organizačního výboru dvakrát více než švédský stát a město Stockholm dohromady. (olympic.cz) Po skončení Her organizátoři dokonce uvedli, že vytvořili malý zisk. (Pacut, 2010)

4.2 Olympijské hry v období mezi světovými válkami

Organizátoři Her v Antverpách 1920 se neúspěšně snažili prodat práva k fotografiím a filmu. Hry skončily deficitem. (olympic.cz)

Francouzi byli při pořádání Her v Paříži 1924 úspěšnější. Podařilo se jim postoupit práva na výrobu a využití oficiálního filmu z her obchodní společnosti. Udělili mnoho licencí v řadě sektorů. (tamtéž) Reklamu realizovali přímo na olympijském stadionu. Bylo to poprvé a naposledy, co byla na olympijském stadionu k vidění reklama. (Pacut, 2010)

Organizační výbor Amsterodamu 1928 udělal bezprecedentní krok a zaregistroval si autorská práva k olympijskému emblému a různým výrazům týkající se olympijského hnutí

(Olympijské hry, Národní olympijský výbor, Olympiáda 1928, atd.) Existovalo zde sponzorství a obchodní partnerství. (olympic.cz)

V Los Angeles 1932 byl olympijský stadion rozšířen soukromou firmou. Organizační výbor her refundoval veřejné půjčky formou dluhopisů. Poprvé organizační výbor podtrhl vztah mezi náklady olympijských her a jejich hospodářským dopadem. (tamtéž) Hry získaly poprvé svého maskota. Byl jím pes Swooky, nebyl však marketingově využíván. (Pacut, 2010)

Berlínské Hry 1936 poprvé snímala televize. Soutěže snímaly tři kamery. 162 000 diváků v několika berlínských kinosálech vidělo celkem 138 hodin přenosů. (tamtéž)

4.3 Olympijské hry v období od konce 2. světové války do 80. let 20. století

Londýnští pořadatelé nebyli na Olympijské hry 1948 připraveni. Londýn byl stále zdecimovaný 2. světovou válkou. Organizátoři museli pracovat s co nejnižšími náklady. Řada zemí poskytla materiální pomoc. Objevil se koncept „televizních práv“. (olympic.cz) Více o Hrách v Londýně v podkapitole 3.13.

V Helsinkách 1952 se zrodil první marketingový olympijský program. Osmnáct firem z deseti zemí poskytlo zboží a služby. Mezi nimi Coca Cola France, Nestlé a Omega.

Kvůli zeměpisné vzdálenosti Melbourne v roce 1956 prodej různých autorských práv a licencí vynesl pouhých 4% všech příjmů. Skromný byl i úspěch záznamu vysílání melbournských Her. (tamtéž) Ve stejném roce se v italské Cortině d'Ampezzo uskutečnily zimní olympijské hry, ze kterých šel televizní signál do celého světa. Tento průlom zatraktivnil olympijské hry potenciálním partnerům. (Pacut, 2010)

Od roku 1960 (Řím) se prodej vysílacích práv stává důležitou součástí financování olympijských her. Římu nabídlo 46 národních a mezinárodních firem dary, půjčky, vybavení a různé zboží a služby. (olympic.cz)

Na Olympijských hrách v Tokiu 1964 stoupl počet firem spolupracujících na financování her na 250. Organizační výbor vytvořil svou vlastní marketingovou agenturu a řídil 23 obchodních aktivit od prodeje pamětních poštovních známek zatížených přirážkou až po „olympijské“ cigarety symbolické značky Peace a Olympia.

V Mexiku 1968 dosáhly příjmy organizačního výboru (nepočítáme – li televizní práva) z různých typů licencí, autorských honorářů, zboží a služeb poskytovaných obchodními

společnostmi 68% všech příjmů. (tamtéž) Televizní vysílání od té doby již nebylo černobílé, ale barevné. Diváci také poprvé viděli zpomalené záběry. (Pacut, 2010)

Olympijské hry v Mnichově 1972 přinesly jednu marketingovou novinku: první komerčně využívaný a soukromou firmou vyrobený maskot olympijských her - jezevčík Waldi. (tamtéž) Mezinárodní olympijský výbor a organizační výbor společně učinily opatření na ochranu komerčního využití oficiálních symbolů her. Mezinárodní olympijský výbor si zde definitivně zajistil vlastnictví vysílacích práv z her. (olympic.cz)

Olympijské hry v Montrealu 1976 skončily značnou finanční ztrátou. Údaje z moskevských Her 1980 nejsou k dispozici. (Pacut, 2010)

4.4 Vznik moderní olympijské ekonomiky

V osmdesátých letech se olympijské hnutí pod vedením prezidenta Mezinárodního olympijského výboru Juana Antonia Samaranche zásadně proměnilo. Ten od základu změnil ekonomické nahlížení na olympijské hry. (Pacut, 2010) Nutnou marketingovou změnu vyvolala krize, kterou zapříčinily bojkoty Her v Moskvě a Los Angeles a tím pádem negativní politizace olympijských her a také polarita mezi ustupujícím amatérismem a nastupujícím profesionalismem olympiád. (Sluka, 2007)

Přelom v olympijském marketingu nastal na Hrách v Los Angeles 1984. Hry poprvé pořádala soukromá společnost bez státního finančního příspěvku. Hry přinesly velký zisk především díky prodeji televizních práv, která koupila společnost ABC. Na Hrách byly také vytvořeny tři zvláštní sponzorské programy. (Pacut, 2010)

V roce 1985 byl vytvořen marketingový TOP program, který je uznáván jako nejlepší marketingový program svého druhu. (Sluka, 2007) Zkratka TOP znamenala původně The Olympic Program, zakrátko se název změnil na výstižnější The Olympic Partners. TOP program se obměňuje každé čtyři roky. Partneři nesmějí být konkurenti v oboru a mohou exkluzivně využívat olympijské symboliky. Mezi partnery Mezinárodního olympijského výboru pro Londýn 2012 patří Acer, Atos Origin, Coca Cola, GE, McDonald's, Omega, Panasonic, Samsung, VISA. (Pacut, 2010) Tento program je také kromě významných finančních zdrojů technologickou podporou pro posílení olympijského image. Patří sem také redukce komercializace, redukce reklamních ploch a reklamních nosičů a jednotný marketingový program. Je zajištěn excelentní servis pro partnery a integrace sponzorů do všech oblastí olympijských her. (Sluka, 2007)

TOP program je jedním z pěti hlavních finančních zdrojů olympijského hnutí.

V současnosti má olympijské hnutí pět hlavních finančních zdrojů:

- TOP program
- vysílací práva
- prodej vstupenek
- licensing (příjem z prodeje licencí na výrobu produktů s tematikou a symboly olympijských her)
- marketingový program pořadatelů her.

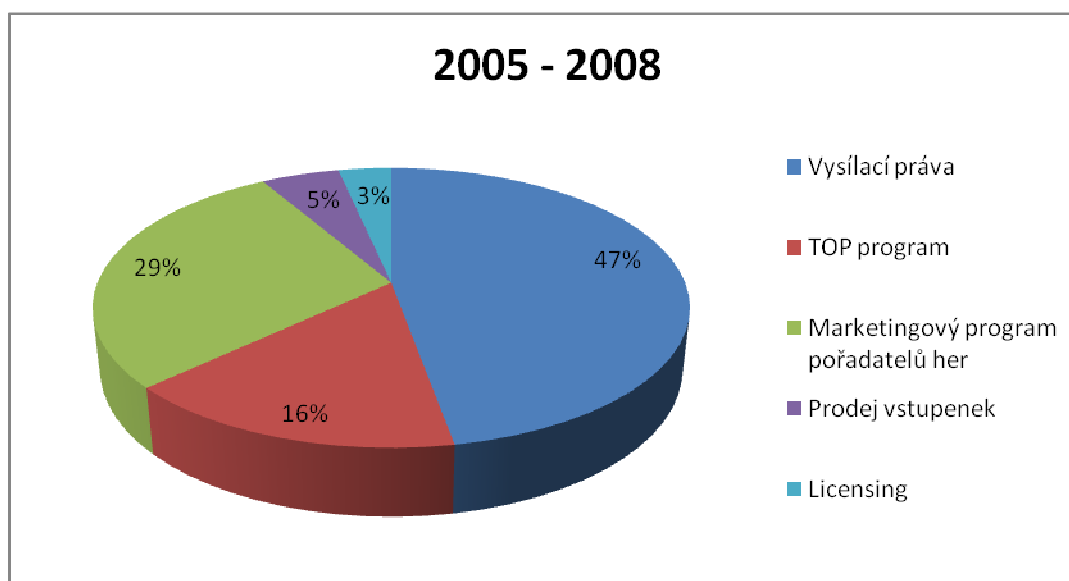
TOP program a vysílací práva řídí Mezinárodní olympijský výbor, organizační výbor olympijských her řídí, spravuje a využívá jako zdroj příjmů pro přípravu olympijských her zbylé tři programy na území své země. (olympic.cz)

Tab. 1: Příjmy z olympijského marketingu za poslední čtyři čtyřleté období (2010 marketing fact file MOV)

Zdroj	1993 - 1996	1997 - 2000	2001 - 2004	2005 - 2008
Vysílací práva	1 251 000 000	1 845 000 000	2 232 000 000	2 570 000 000
TOP program	279 000 000	579 000 000	663 000 000	866 000 000
Marketingový program pořadatelů her	534 000 000	655 000 000	796 000 000	1 555 000 000
Prodej vstupenek	451 000 000	625 000 000	411 000 000	274 000 000
Licensing	115 000 000	66 000 000	87 000 000	185 000 000
Celkem	2 630 000 000	3 770 000 000	4 189 000 000	5 450 000 000

Pozn.: částky jsou v USD, zaokrouhleny na miliony, tabulka neobsahuje příjmy národních olympijských výborů z reklamních programů ve své zemi.

Graf 1: Podíly jednotlivých finančních zdrojů olympijského marketingu za poslední čtyřleté období (2010 marketing fact file MOV)

Ceny televizních práv zatím neustále rostly. Nejdražší byly v Pekingu (1630 miliónů USD). Za necelých třicet let stouply ceny souhrnných televizních práv na vysílání letních olympijských her více než šestnáctkrát. I při takovém růstu cen televizní společnosti na zakoupení televizních vysílacích práv stále vydělávaly díky tomu, že se jim dařilo za dostatečně vysoké ceny a v dostatečném množství prodat reklamu během olympijských přenosů. (Pacut, 2010)

Po zimní olympiádě ve Vancouveru v roce 2010, kde je ztráta televizní společnosti NBC odhadována na čtvrt miliardy USD, se zdá, že ceny vysílacích práv Zimních olympijských her v Soči 2014 a Olympijských her v Londýně 2012 výrazně klesnou. (tamtéž)

Mezinárodní olympijský výbor si na krytí svých vlastních nákladů nechává necelých deset procent z celkových příjmů. Zbýlých více než devadesát procent je rozděleno národním olympijským výborům, mezinárodním sportovním federacím a organizačním výborům olympijských her. (Fact file, MOV)

4.5 Firmy na olympijských hrách

Spojení produktu se symboly olympijských her je velice významné. Přináší firmám tržní výhodu a přitahuje zájem potenciálních zákazníků. (Sekot, 2008) Partneři dnešního Top programu jsou velice hrdí na to, že mohou být součástí olympijského hnutí. Firmám tato asociace mimo jiné dodává vysokou prestiž.

S do té doby nestandardním přístupem přišel syn zakladatele firmy Adidas Horst Dassler. Ten bezplatně nabídl olympijským sportovcům svou obuv. Tento krok přinesl v šedesátých letech neznámé firmě proslulost „olympijské značky“. (tamtéž) Odstartovalo to „válku“ na sportovním poli. Firmy se snažily svůj produkt spojit s nějakou sportovní událostí, či sportovcem. Filozofie čím lepší, tím známější, a tím zajišťuje více potenciálních kupujících. Tato strategie očividně funguje. Úspěšní sportovci prodávají. Firmy se předhánějí, která uloví větší sportovní osobnost.

Olympijské hry (i když to tak vždy nebylo) by měly být obdobím míru a radosti. A to v co nejširším slova smyslu. Klid mezi neustále se předhánějícími firmami vnesl alespoň z větší části olympijský marketingový TOP program. Jak to funguje, můžeme ilustrovat na příkladu v období Olympijských her v Pekingu 2008. Tehdy byl tváří obchodního řetězce Interspar český desetibojař Roman Šebrle. Interspar však nepatřil mezi oficiální partnery, proto nesměl podle olympijských pravidel po dobu konání Olympijských her v Pekingu využívat Šebrleho ke svým marketingovým kampaním. Interspar nahradil Šebrleho jeho manželkou Evou. (Sýkorová, 2008)

Výhody této uzavřené skupiny privilegovaných firem TOP programu lákají nezvané hosty. Ambush⁵ marketing se v souvislosti s olympijskými hrami objevil již v první polovině dvacátého století. Na olympijských hrách v Los Angeles 1932 se tehdy nepartnerská pekařská společnost Weber pokusila svojí zásilkou pečiva do olympijské vesničky narušit exkluzivního dodavatele firmu Helms Bakery. To vyvolalo soudní spory táhnoucí se až do počátku padesátých let. (Sekot, 2008)

Povedeně parazitovala na hrách v Soulu 1988 firma American Express. Na rozdíl od konkurenční VISA nepatřila k oficiálním partnerům. Díky sloganu „V Koreji a všude na světě jsme tady pro vás“, který byl současně situován s pohledem na stadion, se optimálně přiblížila k olympijským hrám. Nepoužila u toho slovo olympiáda, nebo jiné jeho formy. To stejné se podařilo na Zimních olympijských hrách v Albertville 1992. Veřejné průzkumy ukázaly, že American Express si s olympiádou spojovalo velké množství dotázaných. (Bedřich, 2007)

---

⁵ Označován také jako škodný, příživnický, popř. neférový marketing. Vyskytuje se všude tam, kde se podnikající subjekt pomocí jakékoliv reklamy identifikuje se sportovní akcí, která má jednoho nebo více oficiálních sponzorů. Oficiální sponzoři si zaplatili práva na reklamu, která tímto oficiálně získali, zatímco ten, kdo upřednostňuje ambush marketing toto neudělal a mohl by být označován jako příživník. (Fakulta sportovních studií Masarykovy Univerzity - <http://is.muni.cz/elportal/estud/fsps/ps07/mark/pages/05.html>)

Další příklad se stal v roce 1996 v Atlantě. Na slavnostním zahájení Her se při nástupu tradičně prvních Řeků objevilo v pozadí známé logo rychlého občerstvení McDonald's, které přenášely televizní kamery do celého světa. Organizátoři museli rychle zařídit vypnutí reklamy nacházející se v blízkosti stadionu, jelikož McDonald's mezi oficiální partnery nepatřil. Alespoň na chvíli využíval výsad „olympijské značky“. (Sekot, 2008)

5 Budoucnost olympijských her

Odhadnout vývoj olympijských her by se dal z části také tím, kdo je ve vedení Mezinárodního olympijského výboru. Pierru de Coubetovi se podařilo, i přes velké boje, dát olympijským hrám vynikající základy postavené z ušlechtilých ideálů. Obrovskou změnu přinesla komercializace her vedená Juanem Antoniem Samaranchem. Po něm do čela Mezinárodního olympijského výboru usedl Belgičan Jacques Rogge. Ten si se svými spolupracovníky uvědomil, že nastupující trend megalomanských olympijských her nebude zřejmě dlouhodobě udržitelný. Olympijské hry odrážejí svou dobu. Dnešní hrozba globálního oteplování, nepředvídané ekonomické krize, nastupující a konkurenci drtící Čínský trh a stále se prohlubující propad mezi chudými a bohatými státy ovlivní olympijské hry zřejmě na dvě desetiletí dopředu. Již dnes (počínaje Zimními olympijskými hrami ve Vancouveru 2010) vede Rogge Mezinárodní olympijský výbor, aby výběr pořadatelských měst zaměřil i na ekonomický a ekologický odkaz her. Kandidující města musí předložit podrobný výhled do budoucna a uvést strategii, jež bude nejlépe vyhovovat jejich potřebám. Hry již nebudou pouhými několikátýdenními návštěvníky ve městě, ale jejich plody budou sklízet další generace. Už nyní Hry 2012 pomáhají oživit ekonomicky slabší část východního Londýna. Organizátoři dalších zimních Her v Soči 2014 se snaží vytvořit světové centrum zimních sportů, které zachová místní jedinečný ekosystém. (MF DNES)

Pokud Roggeovi tato strategie vyjde, dá se předpokládat, že se olympijské hry stanou nástrojem vytvářejícím ve společnosti lepší životní podmínky a přispívajícím k ochraně naší planety. Zda-li se olympijské hry odehrají v nějakém chudém africkém městě a zachrání tamní ekonomiku, je především otázka financí. Dnešní doba se nachází na rozmezí. Díky ekonomické krizi bude ve sportu méně peněz, ti kdo peníze mít budou, budou daleko opatrnější při jejich utrácení. Prodej televizních práv už nebude tak výdělečný. Proto africký pořadatel není v nejbližší době pravděpodobný. Olympijské hry pořadatelům pomohou vylepšit infrastrukturu, ale jen těžko významněji zlepší ekonomiku, a to v Severní Americe, Evropě, nebo Číně. Jestli ekonomické možnosti olympijského hnutí nebudou dále růst, je také pravděpodobné využívání již postavených olympijských sportovišť. Tím pádem by se olympijské hry konaly v několika bohatých městech, jež by se o pořadatelství střídala. Budoucnost olympijských her je jen stěží odhadnutelná. Nečekaný sociální problém může hry změnit úplně od základů. Kdo by například v devadesátých letech minulého století čekal, že v souvislosti s pořádáním Her v roce 2008 vyvstanou podobné otázky jako v roce 1936?

Shrnutí

Podle dostupných materiálů, literatury a historických analů z dob antiky, které se v mnohém liší, vyplývá, že sport byl vždy nástrojem politické moci. Tato skutečnost se, podpořena již mnoha fakty a daty, odráží i v dnešní době. Historie olympijských her, jedné z nejprestižnějších sportovních událostí, je tak neodmyslitelně spjata s politickou mocí. Tato se více či méně projevila v různých podobách na každé olympiádě. Již při počátečním výběru místa konání her rozhodovaly nebo alespoň ovlivňovaly tuto skutečnost mocenské elity. Stejně tomu bylo při jejich samotném konání. Propagandistickou funkci nacismu plnila v Berlíně, teroristickému činu posloužil Mnichov, protestní funkci proti totalitnímu režimu zažila Moskva a Los Angeles bylo posléze použito, aby její odveta ve „studené válce“. Ani poslední olympiádě se politika a prosazování moci nevyhnuly a Peking byl dalším ohniskem střetů politických ideologií a ostré kritiky režimu.

Fenomén světových válek byl nadřazen všemu. V době válčení boje na sportovním poli nahradily ty na poli bitevním. Právě na těchto příkladech je vidět zásadní rozdíl mezi antickými a novodobými hrami. Zatímco v Antice byly hry důvodem k přerušení či ukončení všech bojů, v moderních dějinách je tomu přesně naopak. Boje byly důvodem ke zrušení celosvětového sportovního svátku.

V osmdesátých letech vstoupil do hry politice další silný soupeř, stal se jím marketing a ekonomické vlivy působící ve společnosti. Sport tak má dalšího zájemce, který by si ho rád pro sebe zmanipuloval nebo si jej dokonce přivlastnil a podmanil. Za vidinou zisku je sport značkován a nese si svůj „cech“.

Olympijské hnutí se již dnes snaží, aby olympijské hry plnily vyšší cíle, než sportovní. Budoucnost her by měla přinést, i přes ne příliš slibné vyhlídky na tučné zisky, užitek celé pořadatelské zemi, například vybudovat nové pracovní příležitosti, či vylepšit infrastrukturu. V kontextu s budoucností celého světa se olympijské hry budou důrazně zaměřovat na ochranu životního prostředí. Zhoršení finanční situace zřejmě zamezí možnosti uspořádat olympijské hry v nějakém chudším státě třetího světa.

Nicméně ani historický pohled, podoba a názory na uplynulé a výše popsané olympijské hry nemusejí být definitivní a mohou se měnit v závislosti na společnostech, jejich ideologii, ekonomice a kultuře.

Závěr

Od posledních antických her konaných v roce 393 n. l. uběhlo hodně let. Jednoznačné informace o té době nejsou k dispozici. Názory jednotlivých autorů se různí, archeologové a historici neustále přicházejí s novými objevy. Přesto si však v dnešní době můžeme udělat slušnou představu o tom, jak původní olympijské hry vypadaly.

Archeologické výzkumy a vývoj sportu ve světě inspiroval v 19. století Pierra de Coubertina k vytvoření novodobých olympijských her. Renesanční Coubertinova osobnost dala světu jeho největší sportovní svátek postavený na čistých ideálech. Bral olympijské hry, reprezentující vrchol sportovního snažení, jako prostředek vzdělávání mladých lidí spojený s duševním rozvojem a jako možnost smazávání bariér a rozdílů mezi lidmi. Kladl důraz na fair play. Ideály pocházející z antiky, i ty do dnešní doby zavedené Coubertinem, současné vedení Mezinárodního olympijského výboru zachovává a snaží se je naplňovat v co největší míře.

Olympijské hry potřebovaly uzrát. Několik neúspěšných rozhodnutí na začátku jejich vývoje zapříčinilo, že jen málokdo by předpovídal takový olympijský rozmach, jakého jsme nyní svědky. Současníci se na počátek novodobé olympijské historie dívali většinou s despektem, odborná veřejnost jimi opovrhovala. Hry to však „přežily“ a s postupem času se z nich stala megalomanská akce s nejvyšší prestiží.

Nejproblematičtější olympijské hry jsou veřejnosti poměrně známy, zvláště díky tomu, že jejich důsledky byly mezinárodního charakteru. Problémy ale doprovázely *všechny* konané olympijské hry. V historii se nenašel jediný případ, kdyby se politické elity nesnažily využít her pro své zájmy, či kdy organizátoři nemuseli řešit finanční problémy, otázku účasti národů nebo rasové problémy. Olympijské hry skvěle odrážejí dobu, ve které se konají.

S ekonomickou revolucí v 80. letech 20. století se olympijské hry posunuly ještě o stupínek výš. Hry opět sledovaly dobu. Rozhazovačná konzumní společnost dostala výstrahu v podobě celosvětové hospodářské krize. Tento trend není udržitelný ani během olympijských her. Olympijské hry se budou muset uskromnit, jejich pořádání bude nejspíše prodělečné.

Literatura:

Knihy:

BEZRUKAVNIKOV, I., KUKUŠKIN, V. *Hry na prodej*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1986. 125 s. ISBN 27 – 044 – 86.

DOVALIL, J. a kol. *Olympismus*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2004. 222 s. ISBN 80 - 7033 - 871 – 7.

GASPAROV, Michail. *Na počátku bylo Řecko*. 1. vyd. Praha: ART SLOVO, 2004. 275 s. ISBN 80 – 903278 – 0 – X.

KLEIN, A. J. *Protiúder*. 1. vyd. Praha: Práh, 2006. 268 s. ISBN 80 – 7252 – 147 – 0.

PACUT, M., KOSÍK, M. *Dějiny moderního sportu*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2009. 151 s. ISBN 978 – 80 – 248 – 2003 - 3.

PROCHÁZKA, Karel. *Olympijské hry – od Athén 1896 po Moskvu 1980*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1984. 636 s. ISBN 27 – 048 – 84.

RIPPON, Anton. *Hitlerova olympiáda*. 1. vyd. Brno: CENTA, 2006. 246 s. ISBN 978 – 80 – 7381 – 315 – 4.

SCHALLER, Gérard a kol. *Olympijské hry 1896 – 2004 - od Athén k Athénám*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2004. 360 s. ISBN 80 – 7033 – 852 – 0.

SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2008. 224 s. ISBN 978 – 80 – 247 – 2562 – 8.

SLUKA, Tomáš. *Profesionální sportovec*. 1. vyd. PB tisk, 2007. 199 s. ISBN 80 – 903609 – 5 – 5.

ZAMROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 2. přepr. vyd. Praha: Erika, 2003. 259 s. ISBN 80 – 7190 – 014 – 1.

Periodika:

Hry mohou změnit svět. *MF Dnes*. 10. února 2010.

JANDA, Martin. Tragické stíny nad olympijskými hrami. *21. století*. Leden 2010, 1, s. 67-74.

Internetové zdroje:

BEDŘICH, Ladislav. *Is.muni.cz* [online]. 2007 [cit. 2010-04-21]. Marketing ve sportu. Dostupné z WWW: <<http://is.muni.cz/elportal/estud/fsps/ps07/mark/pages/05.html>>.

SÝKOROVÁ, Petra. *Www.profit.cz* [online]. 15. září 2008 [cit. 2010-04-21]. Olympijské hry s reklamou. Dostupné z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/olympijske-hry-s-reklamou.aspx>>.

Web.olympic.cz [online]. 2007 [cit. 2010-04-21]. Financování mezinárodního olympijského hnutí a olympijských her. Dostupné z WWW: <<http://web.olympic.cz/?sec=117>>.

Web.olympic.cz [online]. 2007 [cit. 2010-04-21]. Minulé OH. Dostupné z WWW: <<http://web.olympic.cz/?sec=295>>.

Www.olympic.org [online]. 2009 [cit. 2010-04-21]. Sponsorship . Dostupné z WWW: <<http://www.olympic.org/en/content/The-IOC/Sponsoring/Sponsorship/>>.

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne .....

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....